

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М. П.
ДРАГОМАНОВА ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ КАФЕДРА
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка
до дипломного проекту
бакалавра
на тему

КОМПОЗИЦІЯ «КОНТРАСТ» ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСНОВАМ
ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

*Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело*

Виконала: студентка 4 курсу, групи 40 ОМ
напряму підготовки
23 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Лозниця Вікторія Сергіївна

Керівник: Карпенко В.А., старший викладач
кафедри образотворчого мистецтва
НПУ ім. М.П. Драгоманова

Рецензент: Шалварова К.С., старший викладач
кафедри образотворчого мистецтва
НПУ ім. М.П. Драгоманова

КИЇВ 2020

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Факультет педагогіки і психології

Кафедра образотворчого мистецтва

Освітньо-кваліфікаційний рівень **бакалавр**

Напрямок підготовки **02 Культура і мистецтво**

Спеціальність **023 Образотворче мистецтва, декоративне мистецтво, реставрація**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 професор Шевнюк О.Л.

“ ___ ” **29 жовтня** 20**20** року

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТУ**

Лозниця Вікторія Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Композиція «Контраст» та методика навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів основам графічного мистецтва

керівник роботи (проекту) Карпенко В.А., старший викладач кафедри образотворчого мистецтва НПУ ім. М.П. Драгоманова,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “ ___ ” **29 жовтня** 20 **20** року № **2**

2. Строк подання студентом роботи (проекту) **30 квітня 2020 року**

3. Вихідні дані до роботи (проекту) Створити композицію «Контраст» та розробити методику навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів основам графічного мистецтва

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Простежити історію розвитку графічних технік. Розглянути мету та зміст навчання основам графічного мистецтва в профільно-технічних навчальних закладах.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Програма Adobe Illustrator CC 2019, графічний планшет

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Карпенко В. А., ст викл. каф. обр. мис. НПУ імені М.П. Драгоманова	10.2019	10.2019 <i>В.А.К.</i>
	Карпенко В. А., ст викл. каф. обр. мис. НПУ імені М.П. Драгоманова	04.2020	04.2020 <i>В.А.К.</i>

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту	жовтень	викон.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до дипломного проекту	жовтень-листопад	викон.
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту	листопад	викон.
4.	Творча робота над дипломним проектом	листопад - березень	викон.
5.	Формулювання висновків дипломного проекту	квітень	викон.
6.	Попередній захист проекту	квітень	викон.

7. Дата видачі завдання **2 вересня 2019 р.**

Студентка

(підпис)

Лозниця В.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

Карпенко В.А., старший викладач
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)**Примітки:**

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту). Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 x 297 мм), 2 сторінки

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ**

Направляється студентка **Лозниця В. С**
(прізвище та ініціали)
до захисту дипломної роботи (проекту)
за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**
спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**
на тему: **Композиція «Контраст» та методика навчання учнів професійно-
технічних навчальних закладів основам графічного мистецтва**
(назва теми)

Дипломний проект і рецензія додаються.

Декан Факультету

(підпис)

проф.Олефіренко Т.О.

Довідка про успішність

Лозниця В.С.

(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на факультеті педагогіки та психології з 2017 року до 2020 року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за: національною шкалою: відмінно 40,5 %, добре 50,0 %, задовільно 9,5 %;

шкалою ECTS: A 40,5 %; B 21,4 %; C 28,6 %; D 4,8 %; E 4,8 %.

Секретар факультету

(підпис)

Адамченко А.О.
(прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студентка

виконала дипломний проект на високому професійному рівні, він справляє гарне естетичне враження. Теоретична частина докладна та науково грамотна, може бути використана в роботі викладача образотворчого мистецтва як в школі, так і в позашкільних навчальних закладах. Студентка заслуговує присвоєння кваліфікації бакалавра.

Керівник роботи (проекту)

Карпенко В.А.

(підпис)

“13” травня 2020 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студентка

Лозниця В.С.

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

професор О.Л.Шевнюк

Примітки:

- 1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).*
- 2. Формат бланка А5 (148x 210 мм), 2 сторінки.*

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Лозниці Вікторії Сергіївни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОКР бакалавр

Тема дипломної роботи

КОМПОЗИЦІЯ «КОНТРАСТ» ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Матеріали: компютерна графіка

1. Актуальність теми дипломної роботи полягає у необхідності дослідження виникнення та розвитку графічних технік; описанні методичних засад навчання графіки у професійно-технічних навчальних закладах для підвищення професійного рівня викладача таких закладів.

2. Позитивні якості роботи

Методична частина роботи виконана на високому рівні, методично грамотно, компетентно та професійно. Творча робота є аналізом композиційної ідеї протилежностей. Для відтворення контрасту студенткою було обрано контраст розмірів будівель та колірний контраст. Масивні силуети будівель домінують на тлі вузьких смужок неба та землі, а контрасти кольорів доповнюють та освіжають зображення. Надають картині завершеності та рівноваги.

3. Практична цінність висновків і рекомендацій

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо впровадження в практику професійно-технічних навчальних закладів ефективної системи завдань для навчання основам графічного мистецтва, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання дітей у професійно-технічних навчальних закладах, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

4. Наявність недоліків

Деяка пістрявість роботи в цілому не заважають її сприйняттю і не позначилися на її якості.

4. Загальна оцінка роботи висока позитивна, а студентка заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Науковий керівник

Старший викладач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П Драгоманова

(підпис)

Карпенко В.А.

(прізвище, ініціали)

«26» травня 2020 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Лозниці Вікторії Сергіївни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
ОКР бакалавр

Тема дипломної роботи КОМПОЗИЦІЯ «КОНТРАСТ» ТА МЕТОДИКА
НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профільюючій спеціальності

Бакалаврська робота Лозниці Вікторії Сергіївни повністю відповідає вимогам дипломної роботи. Має усі складові наукової роботи: актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання, які виконані в процесі наукового дослідження.

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

У своїй практичній роботі Лозниця Вікторія Сергіївна досліджує історію розвитку графічного мистецтва, його засоби виразності, розглядає види графіки та технологічні особливості виконання творів у різних графічних техніках. Окремо розкриває мету і завдання вивчення графічного мистецтва учнями професійно-технічних навчальних закладів та пропонує систему завдань для ефективного навчання її основам. Робота написана на належному науковому рівні, розроблені рекомендації будуть цікавими і корисними викладачам мистецьких дисциплін професійно-технічних закладів.

Творча робота – комп'ютерна графіка «Контраст» - виконана композиційно грамотно, прості форми споруд міського пейзажу вибудовані за складним ритмом по горизонтальній площині. Для цього вдало використано різноманітність розмірів, контрасти кольорів і тону, повороти будівель у просторі. Кольорова гамма насичена, активно контрастна. Гармонія чистих відкритих кольорів вдало доповнена та узагальнена контрастними за світлотою відтінками синього. Логічно сприймається і декор на будівлях.

3. Перелік основних недоліків роботи

Оскільки у даному графічному пейзажі плановість відіграє певну роль, хотілося б активніше виділити передній план.

4. Загальна оцінка роботи

Як теоретична так і практична частини даної бакалаврської роботи виконані на високому рівні і заслуговують оцінки «відмінно».

5. Висновок про можливості присвоєння випускнику кваліфікації

Бакалаврська робота Лозниці Вікторії може бути представленою на захист, а студентка заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Рецензент Шалварова К.С.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
НПУ імені М.П. Драгоманова

(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 24 » травня 2020 р.

**Довідка
про результати антиплагіатної перевірки бакалаврської роботи**

Комісією з академічної етики кафедри образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова здійснено перевірку бакалаврської роботи на тему:

Композиція «Контрасти» та методика навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів основам графічного мистецтва

Тема бакалаврської роботи затверджена на засіданні Вченої ради факультету педагогіки і психології, протокол №2 від 29 жовтня 2019р.

студентки (та) 4 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація щодо дотримання норм академічної етики.

ПП студента Лозниця В.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією *не виявлено* академічного плагіату. Дана бакалаврська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) Комісією *частково виявлений* (11%) академічний плагіат, а саме порушення процедури цитування наукових джерел. Дана бакалаврська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана бакалаврська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Шевнюк О.Л.
(прізвище, ініціали)

Сова О.С.
(прізвище, ініціали)

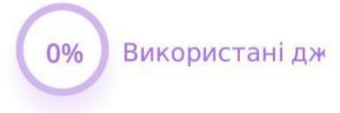
Дата 14 травня 2020 р.

Лозниця

Завантажено: 05/12/2020 | Перевірено: 05/12/2020

● Matches ● Цитата ● Використані джерела ● Заміна символів

Matches

Веб джерела 136

1	zavantag.com https://zavantag.com/docs/1303/index-1215389.html	3.11%
2	knowledge.allbest.ru https://knowledge.allbest.ru/culture/2c0b65635a3ac69a4d53b88421206c27_0.html	1.55%
3	www.BiblioFond.ru https://www.BiblioFond.ru/view.aspx?id=723705	1.55%
4	cult.bobrodobro.ru https://cult.bobrodobro.ru/2730	1.55%
5	diplomba.ru http://diplomba.ru/work/88703	1.55%
6	dodiplom.ru http://dodiplom.ru/ready/88703	1.55%
7	studfile.net https://studfile.net/preview/5720828/page:2/	1.54%
8	es.slideshare.net https://es.slideshare.net/MykolaivnaS/ss-55251265	1.31%
9	gdz4you.com https://gdz4you.com/prezentaciyi/mystectvo/grafika-21545/	1.31%
10	www.slideshare.net https://www.slideshare.net/MykolaivnaS/ss-55251265	1.31%

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1: ТЕХНІКИ ГРАФІКИ, ЇХ ОБРАЗНА МОВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ.....	15
1.1 Історичний аналіз розвитку графічних технік.....	15
1.2 Аналіз образотворчих аналогів за обраною темою.....	20
1.3 Творча робота над художнім образом, композиційним, колористичним та стилістичним рішенням	34
РОЗДІЛ 2 НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ГРАФІЧНИХ ТЕХНІК УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	36
2.1 Мета і зміст навчання графічних технік на заняттях з образотворчого мистецтва у професійно-технічних навчальних закладах	36
2.2 Система завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів	39
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	45
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Графіка – один з найдавніших видів образотворчого мистецтва. У давні часи, коли вона зароджувалася: лінія, крапка та пляма були своєрідною «зброєю» в руках перших художників. Приблизно 35-ть тисяч років тому з'явилися перші малюнки, які археологи знаходять в печерах. Ці прекрасні «галереї» первісного мистецтва, дозволяють зануритися в красу того часу. Хоча сюжети й були невибагливими, вони вражають своєю реалістичністю та барвами фарб. Перший відбиток, який започаткував становлення графіки як мистецтва, став, як не дивно, відбиток людської долоні. Вже тоді людина хотіла залишити свій слід для нащадків. Увіковічити себе на могутніх, непорушних каменях.

Сьогоднішнє мистецтво графіки пройшло довгий шлях розвитку і має безліч розгалужень: технічних та стилістичних. З часом змінювалась роль графіки у житті людини. За допомогою різних засобів художньої виразності, будь-який художник має змогу вплинути на глядача. Донести своє сприйняття світу за допомогою фарб, паперу чи простих олівців.

На сьогоднішній день мистецтво графіки дуже могутній інструмент, яким можна впливати на людську свідомість та підсвідомість. Безліч спеціалістів у різних сферах знають зв'язок між свідомим рішенням та підсвідомими поштовхами, які можна контролювати за допомогою графічних зображень. Навіть емоційне відчуття можна відтворити грамотно користуючись законами композиції, властивостями кольору та мінімалістичними засобами виразності мистецтва графіки. Зображення, які ми бачимо як ніщо інше (текст, звук, запах) відразу потрапляють у мозок і викликають ті чи інші асоціації. Текст, звук, запах мозку потрібно ще обробити. Для того щоб у нас утворилась картинка, того, що ми сприймаємо. А з зображенням все простіше. Ми бачимо картину, і вона постає в голові як готовий результат мозкової діяльності, і вже потім до неї (картини) підв'язуються різні спогади, думки, асоціації, навіть запахи та звуки, які наш мозок певним чином прив'язав до певних картин чи кольорів. Завдяки такій здатності нашого мозку ми легко сприймаємо стилізовані

графічні зображення та різноманітні асоціативні композиції. Нам не потрібно пояснювати, де що знаходиться, чи чому фіолетова трава і змія з червоними смугами автоматично сприймаються нами, як щось космічне чи небезпечне. Мистецтво графіки краще за інші види мистецтв користується даними законами сприйняття зображення.

Педагог-художник не лише створює картини для глядачів, розвиваючись як митець. Він доторкається до людської душі, яка формується у маленькій людині, майбутньому повноцінному громадянину. Формуються особистість з самого дитинства завдяки батькам та викладачам, які вкладають свої знання, свій особистий життєвий та творчий досвід. Викладачеві щодня доводиться працювати з десятками учнів, яким потрібно передати знання та любов до прекрасного. Завдяки різносторонньому розвитку дитини, її душі та розумовим здібностям отримується найкращий результат. Формується повноцінна, обдарована та гармонійна особистість людини, яка готова реалізовувати свій, притаманний лише їй, індивідуальний потенціал. Лише з такими намірами педагог повинен приступати до роботи. Передаючи учням теоретичні та практичні знання з основ графічного мистецтва. Знайомити їх на уроках образотворчого мистецтва з техніками, стилями, засобами художньої виразності та відомими представниками цього виду мистецтва.

Мета дослідження – виявити вплив графічних технік на розвиток творчості учнів, розробити та обґрунтувати систему завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів; створити авторську композицію «Контрасти».

Завдання дослідження:

- Х дослідити історію розвитку графічних технік;
- Х проаналізувати колористичне та композиційне вирішення робіт майстрів графіки аналогічні обраній темі;
- Х методом художнього пошуку створити найбільш вдале композиційне, стилістичне та колористичне рішення творчої роботи;

X виокремити цільову і змістову складові ознайомлення з основами графічних технік на заняттях з образотворчого мистецтва учнів професійно-технічних навчальних закладів;

X розробити систему завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів;

Об'єкт дослідження - процес вивчення графічних технік на уроках образотворчого мистецтва у професійно-технічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – методика навчання учнів основам графічних технік на уроках образотворчого мистецтва.

Методи дослідження:

X аналітичний – для вивчення мистецтвознавчої та психолого-педагогічної літератури з даної теми; аналіз робіт художників-графіків;

X систематизація, класифікація та узагальнення – для визначення сутності та змісту навчання основам графічного мистецтва в загальноосвітній системі;

X метод класифікації та узагальнення - визначення змісту навчальних завдань з графіки, їх доцільність у професійно-технічних навчальних закладах;

X моделювання – для конструювання оптимальних методів ознайомлення учнів з даною темою.

Наукова новизна:

Розроблено систему завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів: опанування ними різними видами графічних технік, ознайомлення з творчістю відомих художників-графіків та аналізі їх творчих робіт. Подальшого розвитку набули уявлення про вплив уроків графічного мистецтва на розвиток особистості.

За допомогою графічних засобів створено авторську графічну композицію «Контрасти». За основу для роботи взято міський пейзаж, який було стилізовано й адаптовано відповідно до теми.

Практичне значення одержаних результатів:

Теоретичне значення дипломної роботи полягає у дослідженні виникнення та розвитку графічних технік; описання методичних засад навчання

графіки у професійно-технічних навчальних закладах. А саме Державний професійно-технічний навчальний заклад «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва».

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо впровадження в практику професійно-технічних навчальних закладів ефективної системи завдань для навчання основам графічного мистецтва, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання дітей у професійно-технічних навчальних закладах, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У роботі були використані матеріали, які раніше були опубліковані в VII Всеукраїнській науково-практичній студентській інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки» (12 травня 2020 року) (Додаток Ж).

РОЗДІЛ І. ТЕХНІКИ ГРАФІКИ, ЇХ ОБРАЗНА МОВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ

1.1 Історичний аналіз розвитку графічних технік.

Людство завжди прагне краси та намагається навколишнє середовище трансформувати відповідно до своїх естетичних смаків: створює неймовірні споруди, декорує стіни чи винаходить оригінальні меблі, або наповнює простір навколо себе полотнами видатних митців. Не винятком є й графічні твори. Мається на увазі не графічний дизайн, який ми на сьогоднішній день сприймаємо за графіку в цілому. А саме станкову графіку. Її краса промовляє до нас зі сторінок журналів та книжок, з полотен Макса Клінгера, Франсіско Гойї, Георгія Нарбута, Сергія Якутовича.

Проходячи в своєму розвитку крізь століття, мистецтво графіки вдосконалило свої виражальні можливості та розширило асортимент художньо-технічних прийомів. Що дозволяє на сьогоднішній день максимально виразно та менш витратно по часу та матеріалам створювати найнеймовірніші витвори мистецтва.

Розглядаючи історію становлення графіки, неможливо оминати й рисунок, оскільки вони тісно пов'язані за схожістю виражальних засобів. Навіть у словниковому визначенні слова «графіка» подається як вид образотворчого мистецтва для якого характерна перевага ліній і штрихів, використання контрастів білого і чорного та менше, ніж у живописі, використання кольору. Твори можуть мати як монохромну, так і поліхромну гаму. А німецьке слово «Graphik», що має грецьке походження, перекладається прямо "пишу, дряпаю, малюю". Графіку можна вважати основою всіх образотворчих мистецтв. Оскільки основним засобом художньої виразності є лінія, штрих та крапка, які створюють обриси предметів або фігур [6].

Зразки малюнку можна знайти у наскальному живописі неоліту, у кам'яних галереях, які нам залишили наші пращури, в античному вазописі та звісно в середньовічній мініатюрі. Малювати могли на чому завгодно: воску, пласкому камені, вологій глині, мокрому піску. З часом малюнки почали

переносити на вироби побутового вжитку, наприклад на вироби з кераміки, тканини та одяг. Найкращим прикладом графіки Давньої Греції, який дійшов до нас є чорнофігурний та червонофігурний вазопис. Головними характерними якостями графіки того часу були лінії та силуети. Натомість в епоху Відродження малюнок вже набуває самостійного жанру. Він постає у вигляді ескізів, різноманітних альбомних замальовок. Їх виконували різноманітними матеріалами: олівцями, вугіллям, крейдою, сангіною, пером, пензлями і різних сортів чорнилами, туші чи акварельними фарбами [12].

З появою нових матеріалів для образотворчого мистецтва таких, як акварель, гуаш, пастель, темпера, графічне мистецтво переходить на новий рівень і дозволяє задумам художника-графіка вирватись з полону чорно-білих кольорів. З'являється кольорова графіка.

З часом з технічним прогресом з'являються складні засоби друкованої графіки – офорт, літографія, ліногравюра. Показує світові свою красу і такий різновид графіки, як гравюра або естамп [12].

Не дивлячись на те що графіка частіше за все грає підготовчу, допоміжну роль, це мистецтво абсолютно самостійне, зі своїми власними завданнями та специфічними прийомами. Принципова відмінність графіки від, скажімо, живопису полягає не стільки в тому, що «графіка» - це мистецтво чорно-білого кольору (хоча колір в графіці може мати досить важливе значення), а й особливим відношенням цих двох напрямків мистецтва до площини та фону. В їх кардинальній різниці ставлення до простору. Живопис за своєю суттю намагається приховати площину (полотно, дерево, папір та інше) і показати свого роду об'ємну ілюзію, всю красу зображуваних предметів. То художній ефект графіки як раз навпаки, активно використовує площину, створюючи свого роду конфлікт між площиною та простором, між об'ємним зображенням і білою, порожньою площиною паперу [5, с.8].

Одне зі значень слова «графіка» - це дряпати і писати, що не даремно, оскільки одними з перших матеріалів для створення зображення був грифель - інструмент, за допомогою якого писали. Звідси й тісний зв'язок графічного

мистецтва з каліграфією та взагалі з писемністю. Це особливо помітно відобразилось на грецькому вазописі та японській графіці [5, с.8].

Не можна обійти увагою той факт, що термін «графіка» охоплює дві групи художніх творів, об'єднаних тим спільним принципом естетичного конфлікту між площиною і простором, про який згадувалось раніше, але які у той же час кардинально розрізняються за своїм походженням, технічним процесом виконання і за своїм призначенням – рисунок та друковану графіку.

Різність цих двох категорій виступає перш за все у взаємовідношенні між художником та глядачем. Рисунок зазвичай (хоч і не завжди) художник виконує для себе, втілюючи в ньому свої спостереження, фантазії або використовує його, як підготовку для своєї майбутньої роботи. І головне, рисунок існує лише в одному екземплярі. На відміну від графіки (естап, книжкова ілюстрація і т. п.) часто виконана на замовлення, для розмноження, розрахована не на одного, а на багатьох. Друкована графіка, котра створює репродукції оригіналу в багатьох екземплярах, більше з усіх інших мистецтв спрямована на широку аудиторію.

Поліграфічна продукція це особливий вид графіки, створений в спеціальній техніці, в конкретному матеріалі і в інших техніках та матеріалах неможливий для відтворення. Кожному матеріалу і кожній техніці притаманна особлива структура образу [5, с.8].

Що стосується української графіки, то перші ілюстрації з'явилися разом з книгами в Київській Русі в XI-XII ст. і були виконані в ручну. Книги оздоблювали орнаментальними заставками, вигадливими заголовними літерами та мініатюрними ілюстраціями. Стиль давньоруського мистецтва проявляється у композиційному рішенні та умовно-площинному зображенні. Індивідуальні особливості творчості кожного художника того часу дають нам уявлення про прийоми тогочасного іконопису, фрески, мозаїки, декоративно-ужиткового мистецтва. На жаль через численні війни та боротьбу проти загарбників, багато творів мистецтва і особливо книжок, які найкраще ілюструють рівень художньої і графічної майстерності, було втрачено [21].

Найдавнішими витворами книжкової графіки, що збереглися до нашого часу, є книги XI-XII ст.: «Остромирове Євангеліє» (1056-1057), «Ізборник Святослава» (1073), «Трірський псалтир» (або «Кодекс Гертруди»; 1078-1087), «Юр'ївське Євангеліє» (1120-1128) та «Добрилове Євангеліє» (1164). [10, с.47]

У добу великих соціальних і національних визвольних рухів українського народу проти загарбників наприкінці XV ст.- у першій половині XVI ст., зростає національна свідомість людей. Населення починає тяжіти до освіти, підвищується рівень культурної освіченості, зростає попит на книги. Мистецтво графіки проходить процес адаптації. В процесі пошуку більш дешевих матеріалів для виготовлення рукописів та книг, крім пергаменту, який відрізнявся своєю високою вартістю, починають використовувати папір. А в художньому оздобленні поряд з темперою використовують акварель, яка добре сприймається папером. Внаслідок прискорення процесу писання книг письмо набуває невеликого нахилу, стає менш урочистим, ніж «устав», але стає по-своєму також красивим. Так з являється «півустанове» письмо [15].

Хоча художнє оздоблення книг значно спрощується в порівнянні з характерними традиціями попереднього часу, але воно не зникає повністю. В книжках можна побачити безліч гравюр, які не підписані, лише позначені ініціалами. Це пов'язано з тим, що книги, які випускались при церкві могли виготовлятися не одним ілюстратором, а цілим колективом. Хоч до нас і дійшли прекрасні гравюри, які показують високий рівень майстерності художників того часу, але їх автори так і залишились невідомими.

Під час національно-визвольної боротьби українського народу проти польсько-шляхетського поневолення у другій половині XVII-XVIII ст. українське граверство набуло небувалого розквіту. Усвідомлення своєї національної автентичності давало сил та натхнення майстрам того часу. Серед них були Олександр і Леонтій Тарасевичі, Інокентій Щирський та інші. Вони своєю творчістю підняли українську різцеву гравюру на новий рівень, показавши світові, що їх майстерність не поступається європейським граверам.

Наприкінці XVIII ст. коли церква перестає бути основним замовником, українська графіка переживає ще один перехідний етап свого розвитку. Завдяки тому, що відкриваються цивільні друкарні, сюжети зображень набувають світської тематики. Монастирські друкарні, де виготовлялись гравіровані картини, поступово повністю занепали, здебільшого через релігійну сюжетну тематику, які втратили свою популярність. На початку XIX ст. станкова графіка займає провідне місце в українському графічному мистецтві. Сюжетна тематика в цей період значно урізноманітнілась, з'являються: побутовий та історичний жанр, пейзаж та портрет. В період переважання церковних канонів ці жанри існували лише частково в естампній та книжковій гравюрі. Сформовуються нові графічні техніки: торцева гравюра на дереві, автолітографія, офорт, акватинта [15].

Роботи Тараса Шевченка стали новим етапом у розвитку української графіки, оскільки графіка займала особливе місце в його творчості. Серед його робіт можна побачити безліч картин виконаних олівцем, аквареллю, пером та сепією. Частіше Шевченко вдавався до естампної графіки, як до найбільш доступного виду мистецтва для широких верств населення. Також багато працював у техніці офорт і акватинти, у чому досяг високої досконалості [15].

1.2 Аналіз образотворчих аналогів за обраною темою

У графіці є можливість використовувати білий колір паперу, як частину задуманої композиції. Немає необхідності замальовувати кожен сантиметр полотна. Можна створити свого роду тандем, поєднуючи контраст чорного та білого. Де папір відіграє активну роль світла і кольору. Чим менше художник використає засобів і чим простіші вони будуть, тим кращою вийде картина.

Залежно від застосовуваного матеріалу в графіці розрізняють:

- а) літографію - малюнок виконується шляхом друку з каменю;
- б) металічну різцеву гравюру; гравірування різцем на металічних пластинах і друк відповідно з них;
- в) офорт - роботу на металічних пластинах з застосуванням травлення кислотою;

- г) ксилографію - це гравірування на дереві (дереворит);
- д) ліногравюру – це гравірування на лінолеумі.
- е) гратографія - зшкрябування гострим предметом паперу чи картону, залитих чорнилами (додаток Б).

Останній вид графіки є загально доступним та своєрідним за художньою мовою. Гратографія є перш за все є станковою композицією, а спосіб її створення не дозволяє створювати копії. Що ж до інших технік графіки, вони можуть виходити великим тиражем і зберігають всі якості зразка з якого робляться копії, без недоліків, що присутні для репродукцій та є значно доступнішими.

Ілюстрації та інші друковані форми виконані в графічних техніках можуть тиражуватися, як з оригінальних авторських відбитків так і прямим друком з каменю чи лінолеуму виконаних за зразком оригіналу. В обох випадках вся серія зображень зберігає специфічні особливості і якості оригінальної гравюри.

Графіка поділяється за способом створення та призначенням на такі види: станкова, книжкова, плакатна, прикладна, архітектурна [15].

Станкова графіка - рід мистецтва графіки, твори якого є самостійними за призначенням та формою. Також вони не входять в ансамблі книги або альбому, в контекст вулиці чи суспільного інтер'єру і не мають прикладного призначення.

Основними видами цієї графіки є: станковий малюнок і станковий лист друкованої графіки (естамп). Зустрічаються роботи станкової графіки в музеях та на виставках колекцій чи експозицій.

Книжкова графіка - це обкладинка, титул, форзац та блок сторінок ілюстрації, внутрішні та зовнішні оздоби (віньєтки, ініціали, шрифт, заставки).

Плакатна графіка – це вітальні листівки, календарі, марки, етикетки на різних упаковках, дипломи, грамоти тощо. Плакатна графіка об'єднує твори, виконані з агітаційною, рекламною та навчальною метою.

До прикладної графіки відносяться графічні твори, розраховані на практичне застосування в побуті. У завдання прикладної графіки входить художнє оформлення предметів побуту. Іноді цей вид графіки називають графікою малих форм, художньо - виробничої графікою або (не зовсім точно) промислової графікою.

Архітектурна графіка — графічний образ ідеї архітектора в кресленні з масштабом. Це детальна розробка плану майбутньої будівлі (або саду у ландшафтного архітектора) з використанням умовних позначок майбутніх фундаментів, стін, пілонів або колон, з позначкою майбутніх вінок, дверей тощо [23].

Більш детально розглянемо види графіки в залежності від технік їх виконання.

Літографія (грец. Lithos graphō - малювання каменем) - це різновид естампа, заснований на антипатії води і жирів, особливий спосіб друку графічних зображень. Малюнок виконується шляхом друку з каменю. Процес тиражування також називається літографією [2].

Для створення зображення у даній техніці найчастіше використовується камінь з вапняку з рівною поверхнею, або металева пластина. Дуже важливо аби поверхня була гладенькою, якщо планується відтворити малюнок ніби намальований пером. Для імітації малюнку олівцем, зазвичай, використовують зернисту поверхню.

Жирною фарбою наноситься саме зображення. Часом використовують спеціальний літографічний олівець, який дозволяє припрацювати дрібні деталі. Далі оброблену пластину опускають в кислоту, яка впливає на необроблену фарбою поверхню. Потім малюнок змивається і камінь готовий до роботи. Після цих маніпуляцій можна наносити фарбу, яка безпосередньо призначена для тиражування. Зображення при цьому виконуються шляхом накладання штампа під тиском [2].

Розрізняють наступні види літографії: автолітографія, хромолітографія, фотолітографія, електронна літографія, рентгенолітографія. Їх назви відображають спосіб виготовлення гравюри [2].

Літографія винайдена в 1796-98 роках в Німеччині. Вперше використав цей вид друку Зенефельдер А. У XVIII столітті літографія застосовувалась для виконання морських карт, етикеток, плакатів, репродукцій, книжкових ілюстрацій. Але в 30-х роках минулого століття офсетний друк витіснив цей метод тиражування. З цього часу літографія починає розвиватися виключно, як техніка виконання художніх естампів.

Характерні особливості автолітографії проявилися ще в XVII столітті у Франції і формувалися під впливом романтизму. Загальну стилістику і основний напрямок цього виду поліграфічного мистецтва задали такі відомі майстри, як Ф. Гойя і П. Бонінгтон. Неможна не згадати Т. Жеріко, який доповнив автолітографію анімалістичним жанром, тоді як О. Раффе і Н. Т. Шарля працювали переважно у військовій тематиці. А не менш відомий А. Деверо здебільшого виконував портрети. Е. Ізабе ж доповнила історичний жанр цього виду мистецтва. Відомі ілюстрації до творів Шекспіра і Гете подарував світу Е. Делакруа. В цей період значного поширення набуває побутова карикатура від Л. Буальї. Після революції 1830 року цей жанр заміщується соціальною карикатурою. Сатиричні літографічні твори таких митців, як Ш. Ж. Травьеса та Гранвіля стають широко відомими і знаходять своїх прихильників. У 1851 році в моду входять спеціальні альбоми, в яких можна було побачити графічні роботи видатних художників.

В Україні, як тогочасній частині Росії, літографія отримала широке визнання на початку XIX століття. Цим видом естампів захоплювалися такі відомі художники, як А. Венеціанов, К. Брюллов, А. Орловський і багато інших. Після першої світової війни літографія переживає свій черговий розквіт. У цій техніці працюють такі відомі майстри, як П. Пікассо, М. Шагал, А. Матісс., Х. Ріхтер, П. Кузнецова, В. Лебедева, М. Добужинського, І. Рудакова[2].

Найвідомішими літографіями вважаються:

- Серія «Бик» (1945-46 рр.) Пабло Пікассо. Дану роботу можна розглядати як якийсь майстер-клас великого художника. Крок за кроком майстер перетворює початкове реалістичне зображення бика в повністю абстрактне. Що вдається простежити на роботі майстра.

- «Гаргантюа» (1831 г.) Оноре Дом'є являє собою карикатуру на короля, за яку художника помістили до в'язниці.

- «Види Санкт-Петербурга і його околиць» (1920-ті) – це збірник кількох художників футуристів. В альбомі представлено 42 види тогочасної столиці.

На сьогоднішній день, незважаючи на появу сучасніших технологій, літографія досить часто використовується в процесі друку книг, упаковок, газет і карт [2].

Розглядаючи книгу «Ярослав Мудрий», відомого графіка Георгія Якутовича, можна побачити, як грамотно виконані, композиційно довершені картини не просто доповнюють текст, а ніби вдихають життя в непорушні літери на сторінках. Ця книга є взірцем досконалого поетично-художнього тандему малюнків і тексту.

У ілюстрацій, які оформлюють книги величезне значення. Вони наочне втілення ідейно-художнього задуму. Вони допомагають зазирнути у світ поезії чи прози очима письменника. Побачити скарби заховані в його серці. Серед перших українських гравюр світові відома робота, яка була надрукована в 1574 році в книзі під назвою «Апостол».

Прикрашати ілюстраціями друковані книги почали за зразками рукописів. У розвитку українського мистецтва гравюри значний слід лишили художні видання створені друкарнею родини Балабанів у місті Стратині. У Києві вперше з'являються на світ не пов'язані з книгами, окремі зображення гравюр на різну тематику у 1627 - 1629 рр. В цей період світського ренесансу зміст та сюжет гравюр доповнився картинами з життя характерними для того часу.

Найбільш популярними були гравюра на дереві.

У першій половині XVII ст. відбувся переломний момент в мистецтві гравюри та значне його піднесення. До Києва почало з'їжджатися багато прихильників графіки, що допомогло суспільному діячу Плетенецькому викупити друкарню Балабанів та перетворити її на київську друкарню. У період бароко графіка рішуче вимагала блискучих ефектів, які могла відтворити гравюра на металі. Гравюра на дереві поступово зникла з використання [9].

Різдева гравюра - це найдавніший різновид гравюри на металі. Техніка різцевої гравюри полягає в заглибленні гострим різцем елементів друкованої форми, відповідно до підготовчого рисунка, що потім заповнюється фарбою, та наступним тисненням форми на папері. Різцева гравюра характеризується точним моделюванням об'єктів зображення за допомогою паралельних рядів або сітки тонких ліній і створенням штрихами чітких контурів.

Розквіт мистецтва різцевої гравюри, що припадає в Західній Європі на 15—17 ст., пов'язаний з творчістю М. Шонгауера, А. Дюрера, А. Мантенї, Луки Лейденського та ін. У вітчизняній графіці різцева гравюра поширилася завдяки українським майстрам О. і Л. Тарасевичам та І. Щирському, а також російським художникам — братам Зубовим, М. Уткіну, Ф. Йордану [26].

Офорт (фр. *Eau forte* - міцна вода) - різновид гравюри, виконуваної на металі шляхом витравлювання азотною кислотою (для заліза) або хлорного заліза (для міді). Різновид глибокого друку.

Що ж стосується до техніки виконання, то вона полягає у нанесенні малюнку голкою на спеціальній пластині, яку оброблено ґрунтом. Даний вид графіки дозволяє отримувати різні за розміром та глибиною штрихи, що розширює ілюстративні можливості і дає можливість виконати дуже деталізовані зображення. За технологією виконання на відполіровану пластину, (з цинку, сталі чи міді) з одного боку наносять офортний лак, а з іншого бітумний. Це спеціальні ґрунти, які захищають певні частини малюнку та зворотній бік пластини від дії кислоти. Далі гравірувальною голкою продрабують малюнок та занурюють пластину в кислоту для витравлювання. В місцях продрабувань з'являються поглиблення. Завдяки тому, що час

знаходження «дошки» в кислоті можна регулювати, відповідно можна регулювати глибину контурів, які витравлюються. Після процесу витравлювання видаляється лак. Потім пластину з готовим зображенням покривають барвником і протирають.

Серед офорту розрізняють певні підвиди, такі як: м'який лак, акватинта, лавіс, резерваж та мецо-тинто (Додаток А) [3].

Вперше техніка гравіювання при якій малюнок створюється за допомогою кислоти використав в 1501 році Даніель Хопфер, уродженець Австрії. Інший художник Альбрехт Дюрер, приблизно в цей самий час, виконав шість офортів на сталевій дошці. Першою найвідомішою гравюрою цього майстра вважається робота під назвою «Велика гармата». Обома цими граверами були використані сталеві пластини на яких зображення виконане за допомогою кислоти. Однак в першій половині XV століття стали відомі позитивні властивості міді, що витіснило сталеві пластини з даної техніки. Мідь на довгий час стає основним матеріалом у цього виду графіки.

Тільки в XVII столітті офорт досягає свого розквіту, як виду мистецтва. В цей період цю техніку активно використовують французькі, голландські та італійські майстри-графіки. У Голландії наприклад цей вид створення зображення навіть прирівнюється до справжнього живопису. Значний внесок у розвиток офорта вніс Рембрандт Харменс ван Рейн (1606 - 1669 рр.). Роботи вище зазначеного майстра і до сьогодні вражають красою і вважаються неперевершеними зразками графічного мистецтва. Паралельно з Рембрандтом працювали в техніці офорту А. Остаде, К. Бега, Я. Лівенс, Е. Вельде та багато інших. Особливої уваги заслуговує портретна гравюра, що виконана способом травленням А. ван Дейком. Ж. Калло, один з найбільш відомих на сьогодні майстрів гравюри, зробив і свій внесок у розвиток офорта. Він виконав більше півтори тисячі картин в цій техніці. Сучасна техніка гравюри даного типу відрізняється великою різноманітністю манер. Художники, експериментуючи, постійно вдосконалюють старі та створюють нові методи [3].

Ксилографія або дереворит — гравюра на дереві, що виникла приблизно в VI століття у Китаї [7].

Японська гравюра була в основному присвячена релігійній тематиці і прийшла в країну з Китаю ще в глибоку давнину. На початку XVII ст. у японському мистецтві виникає нова течія. Вона пов'язана з сюжетною тематикою, яка стає більш побутовою. Серед гравюр можна побачити зображення природи, людей, всього що оточує простого японця в його повсякденному житті. Зображення стають колоритними та реалістичними. Особливий розквіт мистецтва припав на період миру в країні, коли стихли всі міжособистісні війни.

Культурним та мистецьким центром країни стало місто Токіо, де на той час працювало приблизно тисячі художників - граверів. Розквітом усесвітньо відомої японської гравюри прийнято рахувати період приблизно в двісті років: від середини XVII до середини XIX століття [13].

В Японії на відміну від Європи та Китаю гравюра (де її використовували виключно, як репродукційну) стала самостійним видом мистецтва. Японські гравюри якісно відрізняються точністю малюнку, витонченістю ліній, красивим поєднанням кольорів та декоративній умовності. Зазвичай при створенні японських гравюр художник лише виконує малюнок, на якому ставить свій підпис (монограму). Вирізає гравюру майстер - різьбяр, який потім і друкує готове зображення. Японські майстри роботи по дереву володіли чудовим художнім смаком та високою майстерністю.

Гравюри друкували водяними фарбами змішаними з рисовим клеєм, який не дозволяв розтікатися фарбам. Наносилося фарби широким інструментом типу флейц, а друкувалися зображення вручну, за допомогою кістяної гладилки.

Спершу в Японії була лише чорна гравюра. Першим хто почав її виконувати вважається Моронобу. В своїх роботах він відтворював нескладні жанрові сцени і поодинокі фігури. Майстер Хоронобу вперше застосував кольори у гравюрі і зробив кольорову гравюру самостійним видом мистецтва [13].

Перші гравюри на дереві у західноєвропейських країнах з'явилися приблизно в XIV—XV ст. Художник Томас Бьюїк винайшов спосіб лицьової

гравюри на дереві у 1780-х роках. Він виконував зображення на поперечному зрізі стовбура дерева. Його заслугою є виконані власноруч чудові ілюстрації до твору «Загальна історія чотириногих» та двотомної праці «Історії птахів Британії».

В Україні з початку XIV століття гравюра на дереві в основному виконувалась на Галичині та Волині . Але її практично забули у XVIII—XIX ст. До нас дійшли поодинокі роботи ієродиякона Севастьяна, які датуються цим періодом. Мистецтво ксилографії, відродилося лише в 1920-х рр. У цій техніці працювали Яків Гніздовський та Хасевич Ніл (Додаток Г) [7].

На початку 20-го століття після винайдення лінолеуму з'явилась ліногравюра, при якій зображення вирізали на лінолеумі. Завдяки своїм розмірам та простоті в роботі цей спосіб вперше застосували для створення широкоформатних плакатів. Для роботи в цій техніці використовують спеціальні ріжучі інструменти, валик та друкарські фарби необхідних кольорів. Головною перевагою цього виду гравюри в порівнянні з іншими техніками - це можливість створювати малюнок в декількох примірниках.

Існує два види ліногравюри: чорно-біла та кольорова.

Якщо з чорно-білою більш менш зрозуміло, гравюра створюється шляхом накладання чорної фарби, і на відбитку на папері білим кольором слугує фон. То з кольоровою гравюрою дещо цікавіше. Вона утворюється декількох матриць, які виготовляються на лінолеумі товщиною від 2 до 5 мм. За допомогою кальки зображення переноситься на необхідну кількість штампів, кожен з яких передбачено виключно для одного кольору фарби. Ліногравюру можна розфарбовувати різними видами фарб - аквареллю, гуашшю або темперою. Для створення і кольорових і чорно-білих композицій потрібен гомогенний лінолеум, який має один монолітний шар. Гетерогенний лінолеум за рахунок своєї багатошаровості не підходить для художніх робіт. Оскільки багатошарова структура порушує рельєф зображення [32].

Гратографію в ХХ ст. активно використовували різні художники. В Росії дану техніку застосував Мстислав Добужинський у своїх роботах 1920-х р. Він створив з її допомогою фантастичні та експресивні твори. Також цю техніку використовував литовський графік Д. К. Тарабільдене, під час створення ілюстрацій до книги «Сто народних балад» [34].

Композиція в графіці пов'язана з потребою передати головний задум твору, його ідею усіма можливими способами максимально чітко і переконливо без зайвого. Композицію картини вибудовують у відповідності з композиційними законами і прийомами, які пов'язані між собою. Все направлено на досягнення цілісності та виразності художнього твору.

Контраст, як протиставлення, боротьба різних начал в композиції - завжди був одним з найбільш широко використовуваних засобів в дизайні, архітектурі, моделюванні.

Тема моєї дипломної роботи актуальна для дизайнерів тим, що контраст, робить форму помітною, виділяє її. Це дозволяє звернути увагу споживача на продукт дизайну. Художник повинен вміти використовувати контраст і знаходити гармонію в зіставленні протилежностей.

В ході роботи ми розглянемо основні види контрасту, практичне застосування контрасту і розробимо графічну композицію на основі вивченого матеріалу.

Контраст в будь-якому творі є одним з головних засобів композиції. Серед цих засобів може бути протиставлення: низького – високому; горизонтальне – вертикальному; світле – темному; шорсткувате – гладкому; насичене – тьмяному; складне – простому. Використовуючи контраст потрібно бути обережним. При створенні внутрішньої боротьби двох протилежностей потрібно також знайти гармонію в їх зіставленні. Оскільки використання контрасту обмежується вимогами збереження цілісності. Досягаючи гармонії контраст обов'язково потрібно доповнити нюансами [4].

Про контраст можна говорити у випадку коли між характеристиками зображуваних предметів. Коли ця різниця найбільша, можна говорити про

діаметральну або полярну контрастність. При цьому контраст однієї характеристики досягається лише за наявності іншої. Так довга лінія сприйматиметься довгою виключно за наявності короткої лінії поруч.

В мистецтві існує досить багато видів контрасту. Кожен з них можна використати для активізації композиції. Основними видами контрасту є:

- контраст статичності та динаміки;
- контраст симетрії і асиметрії;
- кольоровий контраст;
- контраст величин (протиставлення розмірів);
- тональний контраст (протиставлення світлого і темного);
- контраст яскравості і блідості;
- контраст фактур і матеріалів.

Розглянемо лише деякі з них, ті за допомогою яких було побудовано нашу композицію, а саме: контраст величин, контраст кольору, контраст статичності та динаміки.

Поєднати в одній роботі контраст статичності та динаміки складно, але при досягненні балансу, смислове навантаження відразу завойовує погляд глядача. З використанням кольорового контрасту, трохи простіше, оскільки на допомогу приходить кольорове коло. Тут беруться кольори контрастні один до одного потрібного відтінку. Якщо додати відразу контраст розмірів та ритм направлений у певний бік, то можна керувати поглядом глядача, направляючи його мов «по сходам» у потрібному нам напрямку (в центр, або в бік, або змушуючи блукати коридорами картини).

У своїх гармонійних поєднаннях, контрастні сполучення будь-якого виду можна використовувати де завгодно. Наприклад, Нома Бар грамотно переніс їх на папір, полотно та плакати. Будучи студентом Академії мистецтв Бецалель в Єрусалимі Нома Бар визначив для себе, що дизайн - це мінімум засобів і максимум вираження. Керуючись цією тезою молодий ілюстратор поїхав підкорювати Лондон. Там він почав створювати свої шедевральні плакати для

BBC, The Observer, The Economist, Wallpaper, IBM, Vodafone, Coca Cola і багатьох інших.

Зараз Нома Бару 38 років і він вже випустив дві книги: збірку портретів відомих людей "Guess Who" (Вгадай хто) і збірник ілюстрацій "Negative Space" (Негативне простір), при створенні яких художник майстерно задіює простір навколо центрального елемента ілюстрації. У своїх роботах він використовує контраст для підкреслення відмінностей між об'єктами.

Почерк Нома Бара легко пізнаваний, а роботи геніальні в своїй простоті. З лаконічних елементів він створює глибокі філософські ілюстрації-ребуси, одночасно загадує глядачеві загадки, і тут же пропонує підказки.

Наприклад, одна з його відомих робіт «Ryknosuke Akutagawa» вражає своєю лаконічністю, стриманістю і водночас емоційним напруженням, яке в ній панує. З першого погляду, який падає на картину можна навіть не помітити біле обличчя героя. Жовтий колір захоплює всю увагу глядача, ти опиняєшся в полоні смутку та безвиході, яку диктує плакат. І вже потім при наближенні, увага переходить на абсолютно спокійне обличчя, без жодної емоції. Де емоційний стан та сум відображують тіні на закритих очах з яких ллються сльози. Нома Бар зобразив їх у вигляді тендітної пташки, як символ надії та ніжності душі. Така лаконічність та красномовність одночасно, присутні всім роботам цього художника (Додаток В, рис. 1, 2, 3, 4) [27, 28, 35].

Келлі Хоппен - одна з найзнаменитіших англійських дизайнерів. Вона створює інтер'єри, робить дизайн аксесуарів, меблів, освітлення, килимів, тканин, постільної білизни, свічок і навіть парфуми для будинку. Келлі Хоппен має свою власну студію, школу дизайну і пише книги по дизайну, які розходяться величезними тиражами по всьому світу. Завдяки вмінню гармонійно використовувати контрастні сполучення в об'єктах своєї творчості, вона завоювала в 2009 році премії MBE за досягнення в дизайні, яку їй вручила королева Єлизаветою II.

Вона працює у власному стилі, який можна назвати стримано елегантним. При цьому Келлі зізнається, що для неї головне в правильно

організувати простір, в якому б ідеально поєднувалися пропорції, форми і фактури. У своїх роботах дизайнер воліє використовувати нейтральні тони і текстиль різних фактур, тому її дизайни виглядають досить контрастно.

Художник О. Миронюк в пошуках нових засобів вираження в графіці, створив гравюри із серії «Устим Кармелюк». Зображення досить лаконічні, цілісні, легкі для сприйняття, виконані в декоративній, але досить реалістичній манері. Поступово графічна манера митця ускладнюється. Художник відходить від простих за змістом сюжетів і надає перевагу багатофігурним складним композиціям, яким властиві різкі, динамічні форми, інколи, навіть, хаотичність зображення. При зображенні людей митець використовує складні ракурси й повороти, що надає композиції ще більшої динамічності. Часто характеристика персонажів у творах О. Миронюка має філософське забарвлення, як і сам художній образ твору. Окремі мотиви художника настільки далекі від реальності, що вимагають особливого їх прочитання. У графіці останніх років простежується драматична лінія. Експресивність зображення підкреслюється різкими різнонаправленими штрихами й світлотіньовими контрастами, навіть портрети художника містять складне емоційне забарвлення. В останніх роботах митця поступово з'являються авангардні риси [4].

Контрасти зустрічаються скрізь. Якщо розглядати живопис, то прекрасним взірцем будуть роботи чудового живописця, графіка та ілюстратора Юлія Скаканді. Народившись у 1945 році на Закарпатті, митець виховувався на традиціях закарпатської школи мистецтва з її особливою увагою до зображення краєвидів. Мала батьківщина художника (Закарпаття) стала для нього джерелом мистецьких та естетичних принципів. Споглядання пейзажів, особливе бачення та світосприйняття доповнюють унікальну техніку митця. Юлій Скаканді використовує багату палітру кольорів та відтінків. На його картинах можна помітити блакитні, помаранчеві полонини – кольорові мазки створюють динаміку та відчуття руху (або ж навпаки – його відсутність). Образ гір у роботах художника ліричний та романтичний. Відчувається їхня велич та могутність – безкрайні вершини захоплюють своєю неосяжністю. Одна з його

виставок «Три стихії», де кожна картина побудована на контрасті: як кольоровому, так і пластичному, що допомагає показати протилежні стихії природи - небо, землю та воду. Чудово демонструє не лише красу оточуючого нас світу, а й майстерність художника. «Океан вразив мене безкінечним смарагдовим простором, гори – своєю стриманістю та суворістю», – коментує митець [31].

Картина «Купання червоного коня» художника Кузьми Петрова-Водкіна в радянський час була над популярна і знайома кожному, незважаючи на засилля соцреалізму. Полотно вражає барвистістю, яскравістю, масштабом. Колорит картини побудований на контрасті синього і червоного кольорів, видно сильний вплив символізму – простота форм, однотонні площини [29].

Також чудовим прикладом стилізованих форм та контрастів є роботи Анрі Матісса : «Десерт. Гармонія в червоному» та «Музика». Насичений червоний колір на обох картинах надзвичайно колоритний та контрастний.

«Десерт. Гармонія в червоному» вражає масивністю того простору який займає червоний колір, хоч він і прикрашений стилізованим рослинним орнаментом, постать жінки за столом виглядає маленькою і другорядною. А столове начиння та смачний десерт взагалі дрібними.

У другій картині «Музика» - оголені постаті юнаків динамічно розташовані на просторі полотна. Багряний колір їх тіл досить контрастно виглядає на синьо-зеленому фоні.

Тема контрасту піднімалась і художником Тальбергом Борисом Олександровичем. Практично всі його роботи побудовані на контрастах: чи тонових, чи розмірних, чи кольорових. Завдяки майстерному композиційному розташуванню своїх персонажів на площині плакату, контрасти застосовані художником викликають емоційне напруження та переживання. Найбільш характерними роботами художника є картина «Контраст» та «В цирку» виконані в 1970 році (Додаток В, рис. 7, 8).

Дуже контрастними є роботи Маріам Асламазян, вірменської художниці, виконаних для її виставки «Навколо світу». Практично чисті кольори,

контрастні та доповнюючи один одного відтворюють не лише красу країн в яких побувала Маріам, але й показують багатство культури Вірменії та яскравий характер художниці. Її вміле поєднання контрастних форм та кольорів, які знаходяться на межі між гармонією та перевантаження, захоплюють погляд глядача. Картини «Народна майстриня», «Життя пройшла», «Портрет матері», «Вулиці в Луксорі» та натюрморт «Мадагаскар» написані нею в рамках подорожей - гарний приклад майстерного використання контрастів (Додаток В, рис. 9, 10, 11, 12).

1.3 Творча робота над художнім образом, композиційним, колористичним та стилістичним рішенням .

Під час творчого пошуку ідеї для дипломного проекту потрібно було вирішити відразу декілька питань: техніка виконання, жанр, сюжет (творчий задум). З вибором техніки визначитись було легко. Після проходження практики на базі Ювелірного коледжу міста Києва, мені до душі припали дисципліни, які довелось там викладати. А саме: рисунок, композицію та декоративно-прикладне мистецтво. Тому мій вибір беззаперечно зупинився на виборі графіки, як мистецтві, що поєднує в собі всі ці дисципліни. Здатність різноманітних графічних технік мінімальними засобами виразності промовляти до глядача образами та асоціаціями, стало вирішальним фактором у виборі графіки. Для мене особисто графічне мистецтво - це здатність в кількох символічних образах донести всю глибину почуттів чи філософський задум художника до глядача. Вона поєднує в собі основи східного живопису (гохуа, суми-є), де мало - це багато. Мінімальними засобами можна показати всю красу буття. І не потрібно зайвих слів, бо другорядне забрано і лишається лише головне – краса, рівновага, гармонія.

З ідейним задумом визначитись було складно. В не змозі вибрати, що саме малювати: квіти, пейзаж, людей чи натюрморт. На думку прийшло взяти «Контраст», як головний задум картини. Бо він, як ніщо інше, здатен відтворити внутрішню боротьбу та спротив, який доводиться пережити художнику при створенні картини. Контрастна композиція дозволяє показати вічну боротьбу між Інь та Янь, відобразити протистояння природи чоловіка й жінки, позитивного та

негативного, чорного та білого. Які не дивлячись на боротьбу – один без одного не можуть існувати. Лише якщо присутнє світло, ми зможемо побачити тінь.

Спершу була думка відобразити контраст життя: знецінення людини на тлі золота, яке часом цінніше за людське життя. Хотілось показати, що соціальний статус та достатки геть зовсім обезличують людей. Жіночі портрети в золотих прикрасах мали б якнайкраще відобразити задум. Де чорно-білі неживі, практично мертві, люди прикрашені блискучим та «живим» металом. Але порадившись з викладачами кафедри та куратором дипломного проекту, творчий задум було змінено.

Ми вирішили взяти за основу міський пейзаж. Для відтворення контрасту було обрано контраст розмірів будівель та колірний контраст для кращої гармонізації картини. Масивні силуети будівель домінують на тлі вузької смужки неба, а контрасти кольорів: бірюзовий з персиковим, темно сірий з білим та червоний із зеленим доповнюють та освіжають зображення. Надають картині завершеності та рівноваги.

На основі вивченого матеріалу було створено графічну композицію під назвою «Контраст». За основу було взято міський пейзаж, який було стилізовано та додані декоративні елементи. Форма предметів у картині переведена в прості геометричні фігури, які в комплексі утворюють ритм міських будівель. В побудові композиції було використано контраст об'єму. Масштаб та кількість будівель домінують над вузькою смужкою неба, яка проглядається зверху. Ця картина прекрасно ілюструє також і сьогодення, коли численні хмарочоси та багатоповерхівки, затуляють собою красу небосхилу. Мов казкові гіганти що крадуть у простого перехожого небо та простір.

Серед декоративних елементів вибрано: штрихи, лінії та плями. Завдяки ритмічному чергуванні їх на елементах, які символізують будинки, вдалось гармонійно організувати тональний контраст об'єктів.

Кольорова гамма картини підібрана в контрастних кольорах, але в ніжних відтінках та різній насиченості, аби не перевантажити зображення [31].

Таким чином на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних аналогів за темою дипломної роботи встановлено, що незважаючи на значну кількість робіт із даної

теми, вона все одно залишається досить актуальною. Науковий внесок полягає в необхідності при викладанні теми контрасти в графічному мистецтві на уроках образотворчого мистецтва, підходити до теми більш обширно та ґрунтовно.

Потрібно підкреслити що для кращого розуміння учнями графічного мистецтва по темі контраст, варто розглядати цю тему в комплексі з дисциплінами: кольорознавства, графіка, рисунок та композиція. Для кращого розуміння здобувачами освіти всіх можливостей поняття «контраст» (форми, кольору, тону та інше) та в графічних засобах їх відтворення.

РОЗДІЛ II НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ГРАФІЧНИХ ТЕХНІК УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

2.1 Мета і зміст навчання графічних технік на заняттях з образотворчого мистецтва у професійно-технічних навчальних закладах

Предмет графіка формує здібності та навички професійної підготовки майбутніх фахівців. Графіка як навчальна дисципліна є органічною складовою живопису, композиції, пластичної анатомії, скульптури, рисунку та інших фахових дисциплін. Без теоретичних навичок з дисципліни графіка неможлива підготовка фахівців декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва.

Однією з необхідних умов організації навчального процесу є наявність робочої навчальної програми з кожної дисципліни, виконаної за рейтинговими засадами і доведеної до відома викладачів та студентів [22].

Програма курсу включає короткий зміст лекційного матеріалу, питання для самоконтролю та завдання практичних занять.

Для ефективнішого засвоєння учнями знань з дисципліни графіка, вона була інтегрована в серію художніх дисциплін таких, як: живопис, композиція, пластична анатомія, скульптура, рисунок, які здобувачі освіти освоюють протягом двох випускних курсів; та дисципліни Декоративно прикладне мистецтво, яке учні вивчають на перших трьох курсах після вступу до навчального закладу.

Дисципліна сприяє здобуттю й напрацюванню знань і вмінь.

Крім системи знань, студенти отримують певний комплекс навичок, необхідних для професійної діяльності майбутніх фахівців.

Мета курсу – сформувати особистість, ознайомити студентів з нормами сучасного мистецтва «Графіки». Підвищити рівень майбутніх фахівців, формувати практичні навички [22].

Мета та завдання вивчення дисципліни: опираючись на уяву, об'ємно – просторове бачення та досвід – створити практичний фундамент аналізування та виконання за допомогою художньої графіки, архітектонічної форми

предмету. Це допомагає займатись формоутворенням та створювати художній образ, вдосконалювати художню графіку.

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх художників ювелірних виробів теоретичних знань і практичних навичок як у галузі станкової графіки, так і у сфері їх майбутнього фаху, тобто ювелірної справи. Студенти в результаті опанування цією дисципліною мають навчитися бачити й передавати взаємозв'язок предмета та середовища, отримати досвід зображення складного простору з постатями та предметами, оволодіти новими техніками графіки, отримати знання про декоративно-площинну організацію графічного зображення в різних видах графіки, навчитися будувати та передавати в різних техніках складні постановки, з кількома смисловими та пластичними центрами. Основна загальна мета курсу – становлення композиційного мислення та зображувальної грамотності – основних якостей для майбутньої професійної діяльності випускників.

Для досягнення даної мети ставляться наступні завдання:

- ознайомити студентів з матеріалами та техніками станкової графіки;
- навчити студентів користуватися основним інструментарієм та способами створення графічних зображень – лінією, штрихом, крапкою;
- навчити студентів грамотно розташовувати предмети в площині аркуша;
- навчити студентів передавати об'єм предмета графічними засобами, володіти різними графічними матеріалами та опанувати їх властивості;
- навчити студентів законам побудови форми на зображувальній площині;
- навчити створювати в графічних техніках ескізи дизайну ювелірних виробів та формальні композиції від начерку до завершеного твору;
- сформувані у студентів творче ставлення до природи та її інтерпретації в умовах різних художніх задач, що виконуються в різних матеріалах [22].

Вимоги до знань і вмінь: у результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- основи вибору паперу, малювання, зображення ізометрії, калькування. Види олівців, фарб, допоміжні засоби. Розуміти зображення предметів в тримірному просторі. Зображення схованих деталей. Зображення перспективи.

- основні методи, техніки та матеріали графічного мистецтва, технології їх використання, зображувально-виразних можливостей засобів графіки в рішенні образних задач;

- принципи композиції в графіці;
- принципи роботи з об'ємом, фактурою матеріалу, тінями і півтінями;
- пропорції та їх значення в графіці;
- закономірності побудови форми на зображувальній поверхні;
- різні методи побудови форми в графіці;
- принципи та методи стилізації форми.

Вміти:

Виконувати рисунок, живопис, скульптуру, графічну переробку об'єкта, його фрагментів, деталей великих та малих мас. Визначати світло й тіні на проєкціях, перспективах, аксонометріях та виконувати світлотіньові зображення. Компонувати зображення для демонстраційної роботи.

Виконувати художнє оформлення проекту у різних техніках: лінійна графіка, акварельна відмивка, гуаш, пастель. Виконувати для оформлення проекту антураж і стафаж.

Програмою курсу передбачено, крім відвідувань лекцій і практичних занять, самостійну роботу студентів. Домашня робота полягає у виконанні практичних завдань відповідно до програми, від простих до складних. При оцінюванні результатів знань наприкінці семестру враховується рівень виконання практичних аудиторних робіт, їх кількість, якість і кількість домашніх практичних робіт [22].

2.2 Система завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів

Вивчення теми «контраст» потребує комплексного підходу. Доцільним є розглядати дану тему у комплексі з темами стилізація по дисципліні композиція; графічних засобів та техніках з рисунку та графіки; темою контрастів у кольорознавстві та принципах побудови гармонійної врівноваженої картини з дисципліни композиція.

При вивченні теми «контрасти» в графічному мистецтві на уроках образотворчого мистецтва ми починаємо з принципів стилізації. На заняттях розповідається про особливості та способи перетворення об'єктів чи явищ у стилізовані об'єкти графічного мистецтва.

Процес роботи над задумом має наступні етапи:

1) Перший етап (початковий) – на цьому етапі виконуються нариси або етюди об'єкту чи явища, яке планують відтворити. На цьому етапі дуже важливо зосередитись виключно на більш характерних рисах зображуваного об'єкту. Потрібно відтворити лише ключові риси, відкидаючи все зайве.

2) Другий етап (пошуковий) – полягає у відтворенні образу по пам'яті. Користуючись своєю уявою потрібно створити на папері узагальнені риси та форми об'єкта, який відтворюємо. При переробці замальовок з натури у декоративні площинні композиції, часто застосовують графічні засоби або аплікацію.

3) Третій етап (ключовий, завершальний) – полягає у виборі найбільш вдало перетвореного об'єкта чи явища в завершене оригінальне полотно або об'єкт творчості (картина, артоб'єкт).

При роботі, обов'язково слід пам'ятати, що завдання, що ставляться перед художниками, які працюють в станковому мистецтві відрізняються від тих, які постають перед митцями, що працюють у сфері декоративного мистецтва [30].

Наприклад, в декоративному мистецтві, при передачі типових рис певного об'єкта, процес творчої роботи полягає в створенні узагальненого

декоративного образу. В якому будуть присутні риси орнаментики та умовності.

А в станковому мистецтві при переробці, наприклад, пейзажу у декоративне зображення, від художника вимагається врахування оточуючого середовища. Він має вміти узагальнювати природні мотиви, зберігаючи плановість та закони фізики (враховувати джерело освітлення, закони перспективи та інше). При виконанні завдань потрібно орієнтуватись на врівноважену, ритмічну організацію елементів композиції та гармонію кольорових відношень.

При перетворенні предметів натюрморту в декоративні композиції, залежно від запланованого результату, художник може вільно змінювати розміри предметів, їх колір і тональні відношення.

А ось при декоративній переробці людини, є певні обмеження, зумовлені тим, що образ людини має залишатись впізнаваним. Тому узагальнення форми здійснюється до певних меж.

Наступним етапом по вивченню даної теми ми вважаємо доцільним ознайомлення учнів з видами контрастів. Дається їм пояснення того, що в мистецтві існує досить багато видів контрасту. Кожен з них можна використати для активізації композиції. Основними видами контрасту є:

- контраст статичності та динаміки;
- контраст симетрії і асиметрії;
- кольоровий контраст;
- контраст величин (протиставлення розмірів);
- тональний контраст (протиставлення світлого і темного);
- контраст яскравості і блідості;
- контраст фактур і матеріалів.

Головною умовою контрасту є протиставлення двох протилежних характеристик чи станів об'єктів, які зображуються.

На даному етапі для закріплення знань вважаю доцільним додати в процес вивчення матеріалу кілька завдань, які полягають у самостійному

виконання учнями невеликих ескізів з яскраво вираженими контрастами по кожному з видів контрасту.

Наприклад:

Завдання 1. Виконати доступними графічними засобами (маркерами) 7 композицій по кожному з видів контрастів.

- контраст статичності та динаміки – виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які перебуватимуть в першому випадку в статиці, а в іншому - в динаміці.

- контраст симетрії і асиметрії - виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які в першому випадку будуть розташовані симетрично відносно центру, а в іншому – асиметрично відносно центру.

- кольоровий контраст - виконати на форматі А6 зображення кількох комбінацій (не менше 4) контрастних один до одного кольорів.

- контраст величин (протиставлення розмірів) – виконати зображення стилізованого натюрморту з 4 предметів де кожна з пар зображуваних предметів буде контрастною до іншої своїми розмірами.

- тональний контраст (протиставлення світлого і темного) – виконати формальну композицію в ахроматичній кольоровій гаммі з відтворенням тонального контрасту.

- контраст яскравості і блідості – виконати просту формальну композицію в 4 кольорах з відтворенням контрасту в насиченості кольору.

- контраст фактур і матеріалів – створити 2 прості композиції з використанням двох контрастних фактур в кожній з них.

Після закріплення ними основних понять по темі контраст, переходимо до більш детального вивчення різноманітних графічних технік. Аналізуємо кожну з них та переглядаємо зразки готових робіт у кожній з цих технік.

Ознайомивши учнів з усім матеріалом, який необхідний їм для виконання власної авторської роботи по темі «Контраст в графічному мистецтві». Учні приступають до пошукових ескізів стилізації міського пейзажу; підбору

контрастної кольорової гами та виборі декоративних елементів для збагачення композиції їх картини. Для спрощення процесу виконання роботи над темою обрано кольорову графіку, як техніку для відтворення творчого задуму. З матеріалів обрано акварель та чорну туш.

Отже, в процесі вивчення існуючої методичної та тематично-поурочної документації Державний професійно-технічний навчальний заклад «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва», рекомендовано впровадження розробленого в ході виконання дипломної роботи уроку з дисципліни графічне мистецтво по темі «Контраст».

Таким чином ми з'ясували, що завдяки комплексному підходу до вивчення графічних технік та видів контрастів та включення допоміжних тем з дисциплін: рисунок, композиція та кольорознавства, урок є ефективним у вивченні даної теми. Розроблений урок побудовано за методом дедукції легко засвоюється здобувачами освіти, дає максимально вичерпні данні за обраною темою. Що в свою чергу не викликає труднощів при виконанні практичного завдання. Також даний урок можна застосовувати при виконанні аналогічних завдань чи вивченні подібних тем, замінюючи тему практичної роботи [18] (Додаток 3).

ВИСНОВКИ

Викладання основ графічного мистецтва на уроках образотворчого мистецтва в профільно-технічних навчальних закладах є дуже важливим. Оскільки мистецтво позитивно впливає на розвиток особистості, а доступні засоби виразності, запропоновані графікою дозволяють легко виразити свою індивідуальність. Тема контрастів дуже актуальна для молоді та підлітків. Завдяки тому, що перекликається з їх внутрішніми переживаннями та боротьбою, яка присутня в цей період становлення особистості учня. Завдяки різним видам контрастів, кожен учень може виразити своє «Я» у більш чи менш агресивній формі.

В ході дослідження було:

- досліджено історію розвитку графічних технік;
- проаналізовано колористичне та композиційне вирішення робіт майстрів графіки аналогічні обраній темі;
- методом художнього пошуку створено вдале композиційне, стилістичне та колористичне рішення творчої роботи;

виокремлено цільову і змістову складові ознайомлення з основами графічних технік на заняттях з образотворчого мистецтва учнів професійно-технічних навчальних закладів на базі Державного професійно-технічного навчального закладу «Міжрегіонального центру ювелірного мистецтва м. Києва»;

- розроблено систему завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів;

Наукова новизна теми дипломного проекту полягає в розробленні системи завдань для ефективного навчання основам графічних технік учнів професійно-технічних навчальних закладів: опанування ними різними видами графічних технік, ознайомлення з творчістю відомих художників-графіків та аналізі їх творчих робіт. Подальшого розвитку набули уявлення про вплив уроків графічного мистецтва на розвиток особистості. За допомогою графічних засобів створено авторську графічну композицію «Контрасти».

Практичне значення одержаних результатів:

Теоретичне значення дипломної роботи полягає:

- у дослідженні виникнення та розвитку графічних технік;
- описання методичних засад навчання графіки у професійно-технічних навчальних закладах. А саме Державно професійно-технічному навчальному закладі «Міжрегіональному центрі ювелірного мистецтва м. Києва».

Практичне значення дослідження полягає в розроблених рекомендаціях щодо впровадження в практику професійно-технічних навчальних закладів ефективної системи завдань для навчання основам графічного мистецтва, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання дітей у професійно-технічних навчальних закладах, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навчальний посібник. Життя особистості в смисло-ціннісному пошуку. К.: Академвидав, 2012. 256 с.
2. Бібліотека дизайнера. Літографія: визначення та види: веб-сайт. URL: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=409> (дата звернення: 13.074.2020).
3. Бібліотека дизайнера. Офорт: історія виникнення та різновиди: веб-сайт. URL: <http://galamosaic.ru/ru/mediateka/detail.php?id=408> (дата звернення: 13.074.2020).
4. Бренюк А. Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 36. Художники-графіки Кам'яниччини останньої третини ХХ – початку ХХІ століття: видова, художньо-стильова та сюжетно-тематична специфіка творів: веб-сайт. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/36/68-77_%D0%91%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf (дата звернення: 13.074.2020).
5. Виппер Б. Введение в историческое изучение искусства. Изобразительное искусство. 1985. 8 с.
6. Вікіпедія. Графіка: веб-сайт. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Графіка> (дата звернення: 13.074.2020).
7. Вікіпедія. Ксилографія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 13.074.2020).
8. Вікіпедія. Психологія сприйняття кольору: веб-сайт. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Психологія_сприйняття_кольору? (дата звернення: 15.074.2020).
9. Войтенко О. В. Музей книги і друкарства України. Українська гравюра у книжковій графіці: веб-сайт. URL:

- http://vuam.org.ua/uk/704:%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%8E%D1%80%D0%B0_%D1%83_%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%86%D1%96 (дата звернення: 15.074.2020).
10. Врона И. Художественная жизнь советской Украины: Очерк первый. Художественная школа. Советское искусство, 1926. № 10. 47 с
 11. Всі реферати. Колір в дизайні готельного підприємства: веб-сайт. URL: allrefrs.ru/1-36848.html (дата звернення: 15.074.2020).
 12. Графіт, графіка, графіті. Що таке графіка?: веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/site/chemistry10bch/so-take-grafika> (дата звернення: 15.074.2020).
 13. Гродзь А.С. Ліногравюра: веб-сайт. URL: <https://referat.me/culture/179949-1-pogravuura> (дата звернення: 15.074.2020).
 14. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти. К.: Вища школа, 1982.
 15. Кравченко Я. Д. StudFiles. Розвиток графічних технік та художніх засобів: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5720828/page:2/> (дата звернення: 15.074.2020).
 16. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.: Кондор, 2006.
 17. Лекції.org. Кольори декору впливають на відбиття та використання світла в приміщенні: веб-сайт. URL: lektsii.org/10-58555.html (дата звернення: 15.074.2020).
 18. Лозниця В. С. Навчання основам графічного мистецтва у профільно-технічних навчальних закладах. *Образотворче мистецтво: зміст та перспективи розвитку*: тези доп. всеукр. наук.-практ. студент. інтерн.-конф. (м. Київ, 12.05.2020 р.). Київ, 2020. ч. 1. С. 371–375.
 19. Лунев А. Современное пособие по рисованию для юного художника. Донецк.:ООО ПКФ «БАО», 2006. 169 с.

20. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів: веб-сайт. URL: <http://topuch.ru/navchalenij-posibnik-dlya-vishih-navchal...osviti-1/index5.html?> (дата звернення: 15.074.2020).
21. Освіта.ua. Розвиток мистецтва української графіки. Культура: веб-сайт. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11754/> (дата звернення: 15.074.2020)
22. Поурочно-тематичний план по композиції Державного професійно-технічного навчального закладу «Міжрегіонального центру ювелірного мистецтва м. Києва» Київ, 2019.
23. Презентація. Графіка: веб-сайт. URL: <https://www.slideshare.net/MykolaivnaS/ss-55251265> (дата звернення: 15.074.2020).
24. Сайт учителя образотворчого мистецтва. Формування особистості через мистецтво в естетичному середовищі: веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/site/tvorchistvkojnomy/golovna-storinka/z-dosvidu-roboti/formuvanna-osobistosti-cerez-mistectvo-v-esteticnomu-seredovisi> (дата звернення: 15.074.2020).
25. Сидоренко О.Л. Освітній простір вищого навчального закладу як визначальний чинник формування фахівця нового типу. Педагогіка і психологія. 2002. №3. С. 98-99.
26. Українська Радянська енциклопедія. Різцева гравюра: : веб-сайт. URL: https://leksika.com.ua/10150722/ure/riztseva_gravyura (дата звернення: 15.074.2020).
27. Artmisto.Com. Постери для ІВМ від Нома Бара: веб-сайт. URL: <https://artmisto.com/paint/poster/6612-postery-dlya-ibm-ot-nomy-bara.html> (дата звернення: 15.074.2020).
28. Artmisto.Com. Ілюстрації Нома Бара: веб-сайт. URL: <https://artmisto.com/paint/abstraction/6611-illyustrator-noma-bar-illustrations.html> (дата звернення: 15.074.2020).

29. Juvopys.com. Картина «Купання червоного коня» Кузьма Петров Водкін: веб-сайт. URL: <https://juvopys.com/kupannya-chervonogo-konyu-kuzma-etrov-vodkin/> (дата звернення: 15.074.2020).
30. Knowledge.Allbest.Ru. Контраст як засіб досягнення композиційної виразності: веб-сайт. URL: https://knowledge.allbest.ru/culture/2c0b65635a3ac69b4c43a89521306c27_0.html#text (дата звернення: 15.074.2020).
31. Kyivhistorymuseum.org. Три стихії, виставка живопису Юлія Скакнді: веб-сайт. URL: <http://www.kyivhistorymuseum.org/uk/exhibition-projects/tri-stihiyi-vistavka-zhivopisu-yuliya-skakandi.html> (дата звернення: 15.074.2020).
32. Pidloga.ua. Що таке ліногравюра і як можна застосовувати особливості ліногравюри: веб-сайт. URL: https://pidloga.ua/news/stati/linogravyura_cho_eto_i_kak_mozhno_primenit_osobennosti_linoleuma/ (дата звернення: 15.074.2020).
33. StudFiles.net. Особливості виконання роботи у техніці гратографія: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5720828/page:4/> (дата звернення: 15.074.2020).
34. Stud.wiki. Графічні техніки образотворчого мистецтва: веб-сайт. URL: https://stud.wiki/culture/2c0b65635a3ac69a4d53b88421206c27_0.html (дата звернення: 15.074.2020)
35. Wikiart.org. Хронологія робіт графіка та дизайнера Нома Бара: веб-сайт. URL: <https://www.wikiart.org/ru/avinoam-noma-bar/all-works#!#filterName:all-paintings-chronologically,resultType:masonry> (дата звернення: 15.04.2020)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

• М'який лак – це метод, що з'явився ще в XVIII ст. Він дозволяє отримувати більш легкий і вільний штрих, не такий різкий та сухий, як при використанні гравірувальної голки. Також під час покриття пластини використовують м'який офортний лак, що в свою чергу дозволяє використовувати значно слабшу кислоту. Потім на оброблену таким чином пластину накладається папір, по якому олівцем наноситься малюнок. На цьому етапі, під час нанесення зображення майстер може використовувати м'який або жорсткий грифель та змінювати силу натиску. В результаті цього процесу в місцях контуру зображення лак пристає до паперу з іншого боку. По затратності часу - ця техніка є найшвидшою.

Акватинта (фр. *Aquatinta* - пофарбована вода) - винайдений в 1760 році у Франції Жан-Батист Лепренс. Особливістю цієї техніки є можливість створювати тональні площини великого діапазону. Оскільки при виконанні гравюр пластина лише частково покривається каніфоллю, а потім занурюється в кислоту. Далі виймається і знову частково покривається кислотовідштовхуючим засобом. Цей спосіб дозволяє створювати роботи в тоні.

Лавіс (фр. *Lavis*- растушевка) – ще один спосіб створення гравюри винайдений Лепренсом в XVII столітті. Полягає у трошки інакшому сприйнятті зображення. В цьому випадку малюнок наноситься спеціальною сумішшю, яка складається з 40% відсоткової кислоти та барвника. Дана суміш дозволяє бачити малюнок в контурах і визначати його по глибині тону. За основу для нанесення зображення використовується відполірована поверхня засипана акватинтою. Малювати можна акварельними пензлями або кистями зі скловолкна. В місцях де суміш густіше накладена, там кислоти більше, там глибша сила тону. Процес малювання абсолютно вільний, без необхідності покривати зображення кислототривким лаком. Що в свою чергу виключає появу на відбитках слідів кордонів у тонових плям. При друку гравюри

створюється враження акварельного малюнку. Заміна однієї графічної техніки іншою не завжди бездоганна, але художники, що працюють в цьому підвиді графіки навчилися застосовувати різні способи нанесення каніфольного шару для отримання різної фактури. В результаті відбитки мають певну своєрідність і неповторність, що дозволяє досягнути незаперечних художніх результатів.

Сучасний лавіс своїми зовнішніми образотворчими характеристиками дуже наближений до акватинту, але відрізняється характерними акварельними тоновими плямами, м'якістю і розмитістю контурів нанесених мазків. Як і більшість видів офорту, лавіс часто поєднують з іншими манерами офорта, наприклад, з сухою голкою. Однак ця техніка вимагає дотримання певної обережності і дозволяє отримувати обмежену кількість відбитків [12].

- Резерваж (фр. *Reservage* - збереження). Метод винайдений французом Ф. Жилло в 1850-х роках. Малюнок утворюється на металі спеціальною сумішшю, яка складається з чорнила і цукру. Зображення наноситься звичайним пензлем. Потім пластина покривається офортним лаком і занурюється в теплу воду. В результаті контакту з теплою водою чорнило починає розбухати і піднімати частинки лаку. Кислотовідштовхуючий склад при цьому неважко видалити в місцях контуру малюнку. «Дошка» підготовлена таким чином занурюється в кислоту звичайним способом. Утворені таким чином відбитки нагадують нариси пензлем.

- Мецо-тинто (італ. *Mezzo tinto*- помірна тонування). До створення цього способу створення гравюр приклав руку німець Людвіг фон Зіген в далекому 1642 році. Ще одна назва - «англійська манера» або «чорна манера». Малюнок виконується на пластині обробленій особливим способом. Зображення створюється шляхом висвітлення певних ділянок. Для обробки дошки використовується спеціальний інструмент - качалка. А малюнок наноситься за допомогою спеціального тригранного шабера. Дана техніка дозволяє передати мальовничу манеру і чудово імітує мазок пензлем.

ДОДАТОК Б

Особливості виконання роботи у техніці гратографія має кілька етапів.

Перший етап роботи полягає у створенні ескізу, який має виглядати як завершений твір. Потрібно продумати все до дрібниць: композиційне розташування, деталі, пропорції малюнку та інше. Результат залежить від напрямку, товщини штриха та сили продряпування. Про все це треба міркувати на етапі розробки ескізу згідно задуманої роботи.

На другому етапі робляться приготування поверхні на якій буде виконано гратаж. Зазвичай це щільний кольоровий картон, який обробляється воском чи парафіном, а потім наносять туш або фарбу.

Туш доведеться наносити в декілька шарів, оскільки вона розпливається на восковій поверхні. Після висихання першого шару потрібно уважно перевірити рівномірність покриття, і за необхідності перекрити погано пофарбовані ділянки. Кожен шар нанесеної фарбувальної суміші потрібно ретельно просушувати. Легше всього наносити її на картон широким пензлем, ватним тампоном або губкою. При нанесенні фарби доводиться користуватись сухим пензлем аби фарба не розпливалась і її можна було накласти густим шаром. У техніці гратографії дуже популярним є поєднання білого картону і чорної туші. Хоча варіантів поєднання є безліч: картин може бути абсолютно різного кольору та фактури або бути попередньо розфарбованим художником у потрібній йому манері; фарби та колір туші також можуть бути різні. Часом зустрічаються гратажні роботи з поєднанням чорного картону та світлих фарб зверху.

Третім етапом в гратографії є вже безпосереднє нанесення зображення. На підготовленій поверхні малюнок виконують шляхом прошкрябування лінії і штрихів загостреним предметом чи голкою. В процесі продряпування відкривається колір основи, за рахунок контрасту між кольором основи і покриття і утворюється власне картина. Досвідчені майстри, які працюють в техніці граттаж, використовують для роботи набір спеціальних різців різного розміру, ширини, товщини, що значно полегшує процес роботи.

Рис В.1.1, Нома Бар, Ryunosuke Akutagawa, 2018

Рис В.1.2, Нома Бар, Killing Commendatore, Murakami 2018

Рис.В.1. 3, Нома Бар, Beware The Wolves, 2008

Рис В.1.4, Нома Бар, Karl Lagerfeld & Choupette, 2018

Рис В.2.5, Анрі Матісс «Десерт. Гармонія в червоному»

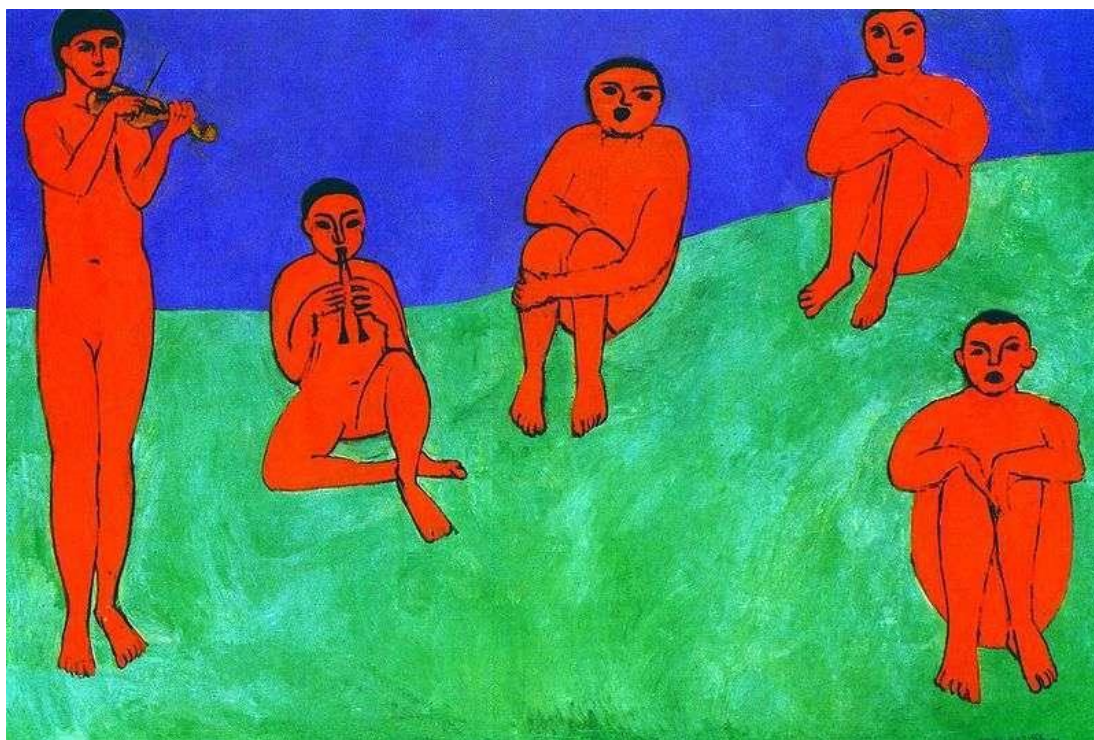

Рис В.2.6, Анрі Матісс «Музика»

Рис В.3.7, картина «Контраст» СССР, 1970 год. Художник: Тальберг Б. А

Рис В.3.8, картина «В Цирку» СССР, 1970 год. Художник: Тальберг Б. А

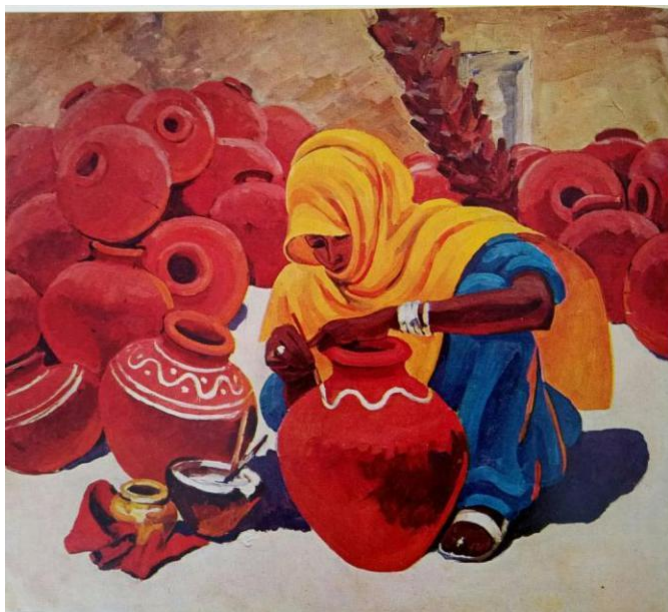

Рис В.4.9, Маріам Асламазян «Народна майстриня»

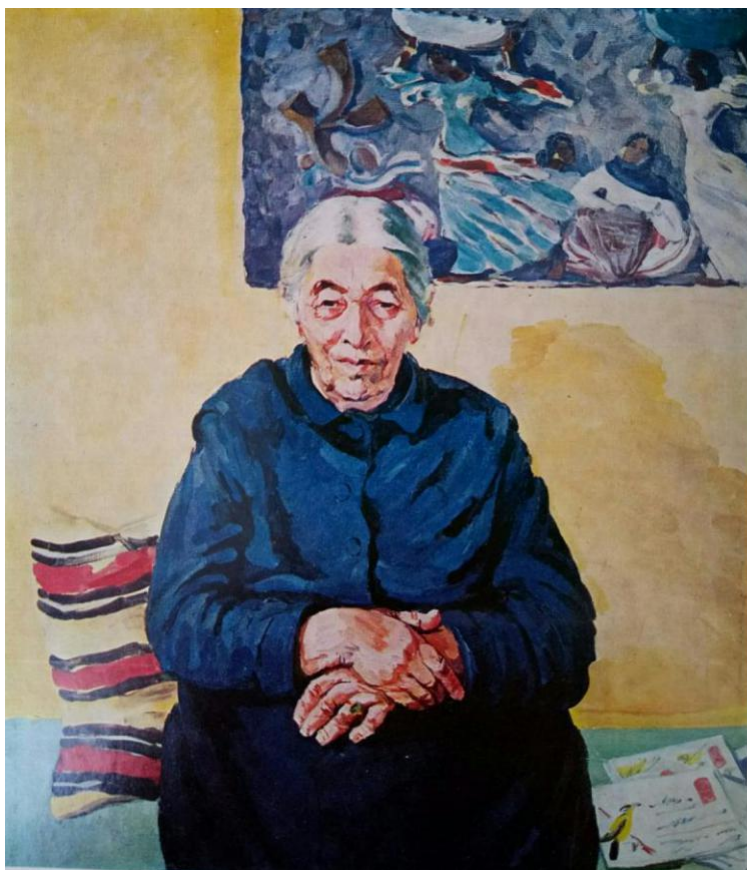

Рис В.4.10, Маріам Асламазян «Життя пройшла»

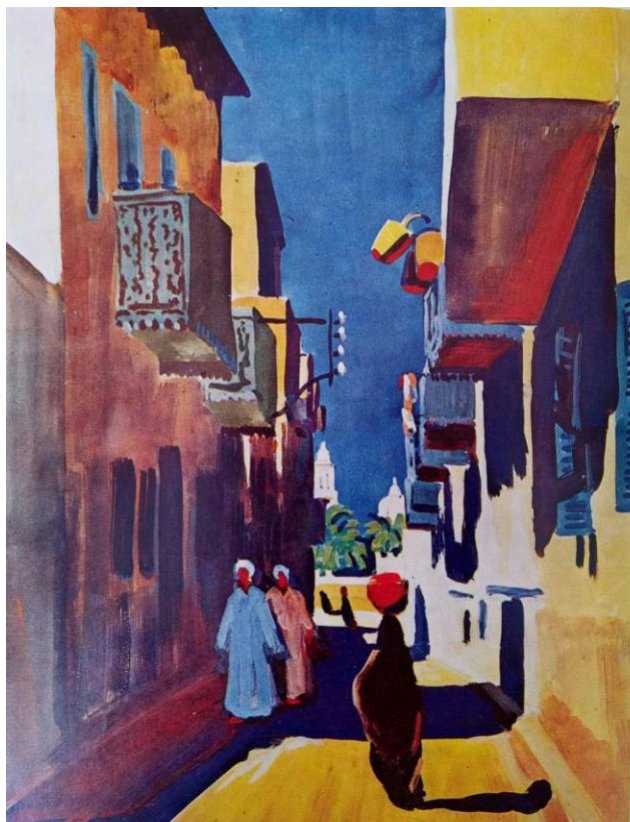

Рис В.4.11, Маріам Асламазян «Вулиці в Луксорі »

Рис В.4.12, Маріам Асламазян натюрморт «Мадагаскар»

ДОДАТОК Г

За технологією на поверхню дошки яку відшліфують наносять зображення, після чого всі лінії малюнку обрізуються гострим ножом з обох боків. Фон вирізається до глибини 2-5 мм широкими стамесками. Після всіх процедур на дошку наносять фарбу і здійснюють відтиски. Якщо планується тиражувати гравюри, то основа для гравюри повинна бути завтовшки приблизно 2,5 см.

ДОДАТОК Д
План уроку №1

«___» ___ 20 ___ р.

Тема уроку: Стилізація

Мета : поглибити знання здобувачів освіти про основи композицію в образотворчому мистецтві.

Тип уроку : комбінований урок.

Методи проведення: словесний, наочний, практичний.

Матеріальне забезпечення: підручник, листочок, папір, олівець, гумка.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

1.1 Перевірка наявності учнів;

1.2 Перевірка готовності учнів до уроку;

1.3 Оголошення теми та мети уроку.

1.4 Пояснення вчителя з елементами конспектування.

2. Актуалізація опорних знань

учнів. 2.1 Принципи стилізації.

3. Формування знань учнів.

3.1 Пояснення вчителя.

Людина отримує розуміння про красу та гармонію з навколишнього середовища: спостерігаючи за природними явищами, тваринами, комахами та пташками. Всі елементи природи чи побуту людини є джерелом творчості. Але при створенні певного художнього образу людина не відтворює зображуваний предмет з фотографічною точністю. Вона, користуючись різноманітними художніми засобами, обов'язково додає щось від себе.

При перетворенні будь-чого у художній образ, митець використовує певні загальноприйняті принципи узагальнення, які диктуються законами композиції. Наприклад, при створенні якогось артоб'єкту є своя етапність. А способи творчої переробки, за допомогою яких її створюють цей об'єкт, мають свої принципи. Користуючись якими можна грамотно створити якісне зображення, не перевантажене та довершене.

Процес роботи над задумом має наступні етапи:

4) Перший етап (початковий) – на цьому етапі виконуються нариси або етюди об'єкту чи явища, яке планують відтворити. На цьому етапі дуже важливо зосередитись виключно на більш характерних рисах зображуваного об'єкту. Потрібно відтворити лише ключові риси, відкидаючи все зайве.

5) Другий етап (пошуковий) – полягає у відтворенні образу по пам'яті. Користуючись своєю уявою потрібно створити на папері узагальнені риси та форми об'єкта, який відтворюємо. При переробці замальовок з натури у декоративні площинні композиції, часто застосовують графічні засоби або аплікацію.

6) Третій етап (ключовий, завершальний) – полягає у виборі найбільш вдало перетвореного об'єкта чи явища в завершене оригінальне полотно або об'єкт творчості (картина, артоб'єкт).

При роботі, обов'язково слід пам'ятати, що завдання, що ставляться перед художниками, які працюють в станковому мистецтві відрізняються від тих, які постають перед митцями, що працюють у сфері декоративного мистецтва [30].

Наприклад, в декоративному мистецтві, при передачі типових рис певного об'єкта, процес творчої роботи полягає в створенні узагальненого декоративного образу. В якому будуть присутні риси орнаментики та умовності.

А в станковому мистецтві при переробці, наприклад, пейзажу у декоративне зображення, від художника вимагається врахування оточуючого середовища. Він має вміти узагальнювати природні мотиви, зберігаючи

плановість та закони фізики (враховувати джерело освітлення, закони перспективи та інше). При виконанні завдань потрібно орієнтуватись на врівноважену, ритмічну організацію елементів композиції та гармонію кольорових відношень.

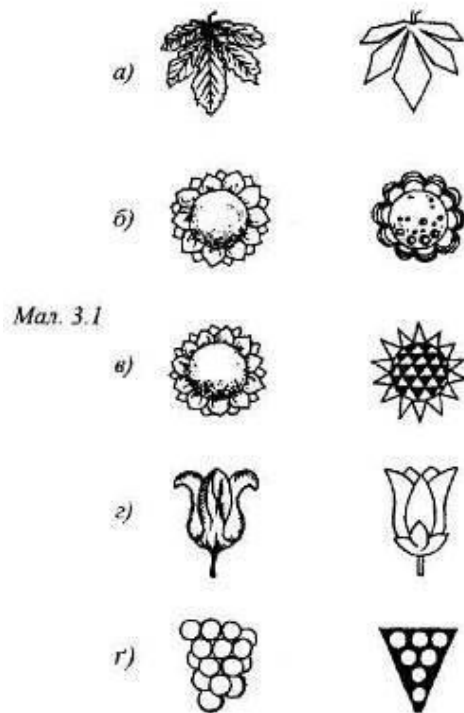
При перетворенні предметів натюрморту в декоративні композиції, залежно від запланованого результату, художник може вільно змінювати розміри предметів, їх колір і тональні відношення.

А ось при декоративній переробці людини, є певні обмеження, зумовлені тим, що образ людини має залишатись впізнаваним. Тому узагальнення форми здійснюється до певних меж.

Процес при якому відбувається активний відбір найхарактерніших рис форми, навмисна відмова від всіх другорядних елементів, синтез орнаментального образу з пластичною формою має назву стилізація [30].

За роки розвитку образотворчого мистецтва сформувались принципи стилізації (мал. 3.1):

- а) узагальнення форми в її межах;
- б) узагальнення форми зі зміною обрису (окреслення предмета); в) узагальнення форми і спрощення конструкції; г) зміна характеру форми на більш декоративний; г) перетворення об'ємної форми в площинну.

Стилізація природних форм є перетворенням живої форми в спрощену або в ускладнену, відповідно до призначення орнаменту (мал. 3.2).

Мал. 3.2. Вик. О. Кос [23].

4. Застосування здобутих знань.

4.1 Що таке стилізація?

4.2 Які є способи стилізації?

4.3 Які є етапи стилізації?

4.4 Створити стилізацію взявши за основу натюрморт.

Практична робота:

1. Виконати побудову натюрморту.
2. Виконати стилістичну переробку натюрморту шляхом спрощення форми та схематичного зображення тіней та напівтіней на об'єктах.
3. Підібрати кольори для колористичного вирішення картини.
4. Виконати роботу в кольорі.
5. Пропрацювати деталі та завершити зображення.

Зразок:

5. Підведення підсумків уроку.
 - 5.1 Оцінювання знань учнів на уроці.
 - 5.2 Повідомлення домашнього завдання: доопрацювати.
 - 5.3 Виставлення учням оцінок за роботу на уроці.

Викладач: Вікторія Лозниця

« ____ » ____ 20 ____ р.

Тема уроку: Психологічні характеристики специфікації кольору.

Асоціація кольору.

Мета : поглибити знання здобувачів освіти про основи кольорознавства

Тип уроку : комбінований урок.

Методи проведення: словесний, наочний, практичний.

Матеріальне забезпечення: підручник, комп'ютер, папір, олівці, гумка, фарби, пензлі.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

1.1 Перевірка наявності учнів;

1.2 Перевірка готовності учнів до уроку;

1.3 Оголошення теми та мети уроку.

1.4 Пояснення вчителя з елементами конспектування.

2. Актуалізація опорних знань

учнів. 2.1 Асоціація кольору.

2.2 Області оптичного випромінювання

2.3 Психологічні характеристики специфікації кольору

3. Формування знань учнів.

3.1 Пояснення вчителя.

Загальні відомості

Різні кольори у різних людей викликають абсолютно різні, часом, протилежні емоції. Відчуття бувають приємними або неприємними. Це пов'язано з комплексом фізіологічних, психологічних і культурно-соціальних факторів.

Спершу вивченням особливостей кольору займались лише художники в межах науки кольорознавства. З часом помітили вплив кольору і на інші сфери життя та праці людини. На сьогоднішній день цим питанням займаються етнографи, соціологи та психологи, а результати їх досліджень повсякчас оточують нас (обладнання, реклама, правила дорожнього руху, тощо).

Кольорознавство – це наука, яка займається аналізом сприйняття і розрізнення кольору на основі систематизованих відомостей з фізики, психології та фізіології. Вона включає в себе:

- × фізичну теорію кольору,
- × теорії колірного зору,
- × теорію вимірювання та кількісного вираження кольору.

Суб'єктивний аспект сприйняття кольору відомий також як кваліа.

Зорові рецептори є частиною мозку, але винесеною на поверхню тіла. Людина 90% інформації, яку вона отримує з навколишнього середовища, вона отримує саме через очі. Несвідома обробка та корекція зорового сприйняття забезпечує «правильність» зору, і вона ж є причиною «помилки» при оцінці кольору в певних умовах. Вплинути на сприйняття кольору можна додаючи чи усуваючи фонове засвічення очей, що кардинально змінює сприйняття об'єктів. Наприклад, якщо віддалені предмети розглядати через вузьку трубку, їх сприйняття змінюється.

Цей фактор дуже вагомий у сучасному сьогодні. Комп'ютери, а точніше монітори до них один з яскравих прикладів.

Професійне калібрування кольорових моніторів вимагає використання відповідного фонового освітлення кімнати, оператор надягає чорний халат, а візуальні оформлювальні елементи програмних продуктів повинні мати нейтральний колір.

У художників - живописців основними кольорами визнаються три: червоний, синій, жовтий.

Чорний — відсутність світла і кольору, що аналогічно неосвітленій дірі.

Білий колір — неподілене сонячне світло.

Від змішання сусідніх основних кольорів створюються так звані змішані кольори — помаранчевий, зелений і фіолетовий. Разом з трьома основними, первинні змішані складають «мальовничий» сонячний спектр: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, синій, фіолетовий. Блакитний колір не вважається самостійним спектральним, а розбіленим синім, а точніше — синьо-зеленим.

При змішуванні сусідніх шести кольорів виходить 12 кольорів, відповідних темперованому звукоряду:

1. Червоний;
2. Оранжево-червоний;
3. Помаранчевий;
4. Помаранчево-жовтий;
5. Жовтий;
6. Жовто-зелений;
7. Зелений;
8. Синьо-зелений;
9. Синій;
10. Фіолетово-синій;
11. Фіолетовий;
12. Фіолетово-червоний.

Це і є доступна звичайному людському зору «октава» кольору [31].

Не зважаючи на індивідуальні особливості сприйняття, всі кольори прийнято поділяти на певні групи, такі як: «теплі» та «холодні», «тривожні» та «заспокійливі», «тяжкі» та «легкі».

Це групи контрастних, протилежних один до одного за сприйняттям та ефектом кольорів. До теплих кольорів відносять: червоний, помаранчевий, жовтий, зелено-жовтий, а до холодних відповідно: синьо-зелений, блакитний, синій та фіолетовий.

У кожної людини будь-який колір завжди асоціюється з чимось приємним чи неприємним. Різні кольори неоднаково сприймаються нею і формують

різний настрій. За емоційно-почуттєвим впливом кольори поділяють на "теплі" та "холодні", "тяжкі" і "легкі", "тривожні" та "заспокійливі".

Теплими називаються червона, оранжева, жовта, зелено-жовта барви, а холодними - синьо-зелена, блакитна, синя та фіолетова.

Теплий колір збуджує, активізує увагу, підвищує працездатність. Холодний, навпаки, заспокоює, розслабляє, іноді коли холодних відтінків багато, навіть, пригнічує. Ступінь впливу певного кольору залежить насамперед від площі кольорової поверхні. Він тим сильніше впливає на людину, чим більшою є загальна площа барви.

Контрастні кольори розташовані один навпроти іншого.

Найчастіше при використанні контрастних кольорів один з них займає 90% площі (фон), а інший - 10% (акцент). Чим яскравіші кольори, тим менша площа акценту.

Для слабонасичених поєднань рекомендують використовувати пропорції 60/40.

За ступенем психофізіологічного реагування людини розрізняють важкі та легкі кольори. Важкими називаються кольори, які надають предметам враження масивності та важкості, а легкими - ті, що викликають думку про легкість і тендітність предметів.

Тривожні кольори, це кольори які викликають занепокоєння, страх та переживання, тримають у напруженні. Їх часто використовують для попереджень, оголошень про небезпеку, в спецодязі рятувальних служб. Для людини передусім тривожними є червоний, оранжевий, чорний, коричневий кольори, а також контрастні колірні комбінації в чистих співвідношеннях та значній насиченості. Наприклад, поєднання червоного та білого кольорів у забарвленні декору "швидкої допомоги" відразу вирізняє її на тлі інших машин

та привертає до себе увагу. Помаранчеве забарвлення одягу робітників дорожньої технічної служби, особливо в поєднанні з чорним кольором, привертає сильну увагу до них водіїв транспортних засобів, зменшуючи ступінь ризику наїзду на людину. Комбінації червоного та чорного, білого і чорного, помаранчевого та синього, зеленого і червоного є тривожними. Недаремно, навіть природа розфарбувала отруйних комах та рептилій у строкаті барви, попереджаючи, що ці створіння не такі як інші. І з ними потрібно поводитись обережно.

Заспокійливими є передусім зелений, блакитний, синій тони та пастельні кольори.

Саме тому в школах нині використовуються маслиново-зелені, а не чорні шкільні дошки. Біла та сіра барви оцінюються як нейтральні. Проте, подібний поділ є досить умовним. Якщо в інтер'єрі помешкання, наприклад, використати тільки зелений колір, то це загострить людський слух. Людина почуватиметься незатишно, неспокійно, тривожно. А поєднання декількох кольорів у одній композиції завжди викликає складні реакції та асоціації у глядача чи спостерігача. Ці ж принципи зберігаються і в картинах, які ми розглядаємо. Абстрактні строкаті картини викликають у нас збудження, тривогу і дають нам зрозуміти складний емоційний стан художника. Картини ж написані в нюансах кольорів у ніжних відтінках – допомагають зрозуміти тендітну та чутливу душу митця.

Кожен колір по-своєму впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, викликає різні фізіологічні реакції, по різному впливає на її психологічне сприйняття оточення.

Червоний провокує відчуття тепла, прилив енергії. Він активізує, але досить швидко виснажує та втомлює. Це динамічний, агресивний, емоційний, життєстверджуючий, але неврівноважений колір. Його бажано уникати при стресі, роздратованості або при схильності до гіпертонії, гіперфункції залоз внутрішньої секреції. Він підвищує артеріальний тиск, прискорює ритм дихання і роботу серця, посилює м'язовий тонус та виділення залоз внутрішньої

секреції. Проте якщо людині потрібен певний поштовх до дій, то кілька речей в оточенні гарного червоно кольору не завадять. Наприклад, картина з маками чи яскраво червоними півонами, прекрасно доповнять кабінет. А в коридорі чи вітальні не завадить дизайнерська ваза чи скульптура в цьому ж кольорі. Як акцент, який допомагатиме сконцентрувати увагу та надихатиме на нові досягнення.

Рожевий психологічно сприймається, як теплий, радісний, оптимістичний колір. Він багато в чому схожий на червоним, за виключенням того, що є більш романтичним.

Кольори декору впливають на відбиття та використання світла в приміщенні, розширюють простір і створюють інші емоційні реакції.

При виборі кольорової гамми для свого полотна, художник, перш за все, орієнтується на той ефект, який він планує справити на глядача. Для того щоб глядача оповило відчуття розслаблення та комфорту необхідно використовувати світлі пастельні відтінки чи тони синього та бордово-коричневого кольорів. Аби підбадьорити та зацікавити глядача краще підійдуть сміливіші відтінки: від яскраво-зеленого до яскраво жовтогарячого.

Існує чотири способи сполучення кольорів. Користуючись діаграмою, можна створити безліч ефектів: від світлої палітри до яскравих контрастів.

Однотонні. Це найпростіші схеми, оскільки палітра сильно обмежена. При цьому створюється елегантний сучасний стиль. Просто необхідно вибрати два або три відтінки одного сегмента діаграми. Їх можна комбінувати або дотримуватися одного головного відтінку, а інтер'єр урізноманітнити ретельно підібраними аксесуарами.

Гармонійні. Ці гами створюються з відтінків двох прилеглих сегментів діаграми: зелений і жовтий тощо. Комбінації можуть бути приглушеними, але зовсім ненав'язливими. Якщо виконуються роботи на основі одного кольору - наприклад, жовтого, то можна надати розмаїтість інтер'єру за допомогою аксесуарів тих кольорів, що в прилеглому сегменті.

Майже протилежні. Тут можна використовувати всі принади контрасту: обстановка стане свіжою й підбадьорливою, але ненав'язливою. Необхідно вибрати основний колір і комбінувати його з відтінками сегменту, що перебуває по праву або ліву сторони сегменту, розташованого навпроти. Голубий і жовтий - класичне сполучення "майже протилежних кольорів", воно освіжить кухонний інтер'єр та обстановку спальень у шведському стилі.

Контрастні. Найсміливіший метод складання кольорової гами, що здається яскравим і екстравагантним, якщо вибрати більш насичені відтінки. Добре підходить до дитячих кімнат і тих кімнат та зон, де людина буває найчастіше, наприклад, для коридорів і сучасних віталень. Поширені сполучення контрастів: голубий і жовтогарячий, рожевий і зелений [29].

Соціальна психологія сприйняття кольорів

Вікова динаміка здатності розпізнавати кольори

Дослідження, проведені з дітьми у віці 4 місяців, показали, що вони добре розрізняють чотири групи кольорів (червоний, жовтий, зелений і синій), не диференціюючи їх за відтінками.

Роль культурних особливостей у сприйнятті кольору і лінгвістика

У культурі різних народів емоційне і прикладне сприйняття кольору дуже різне і пов'язане з тривалою історичною традицією всередині відносно ізольованого розвитку етносу, релігії. Звідси відмінність сприйняття, наприклад, білого і чорного кольору (траур чи радість — залежно від культури, релігії).

Оскільки в конкретній мові і, ширше, в конкретній культурі концентрується історичний досвід їх носіїв, ментальні уявлення носіїв різних мов можуть не збігатися. Прикладом того, як по-різному мови виділяють (чи в термінах лінгвістики, «концептуалізують») позамовну реальність, можуть бути назви кольорів.

Так, в українській мові присутні два окремих слова «синій» і «блакитний» — на відміну від багатьох германських мов, в яких діапазон кольорів відповідної частини спектру перекривається єдиним позначенням, типу

англійського blue (пор. нім. Blau і фр. Bleu). Близька система найменування синьо-блакитних кольорів прийнята в інших слов'янських мовах, наприклад, в російській та польській.

Метамерійні помилки зору

Через будову очей, світло, що викликає відчуття одного і того ж кольору (наприклад, білого), тобто одну і ту ж ступінь збудження трьох зорових рецепторів, може мати різний спектральний склад. Людина в більшості випадків не помічає даного ефекту, як би «домислюючи» колір. Але іноді різниця стає помітною: наприклад, підбираючи за кольором в магазині, при люмінесцентному освітленні, аксесуар до сукні, і вийшовши на освітлену Сонцем вулицю, можна помітити явну невідповідність кольорів цих предметів. Це відбувається тому, що хоча колірна температура природного та штучного освітлення може збігатися, спектри відбитого одним і тим же пігментом природного і штучного світла можуть істотно відрізнитися і викликати різне колірне відчуття. Наприклад, яскраво-червоні кольори у світлі люмінесцентних ламп часто виглядають бордовими.

Найбільш яскраво колірний метамеризм можна спостерігати при освітленні джерелом, спектр якого складається з двох монохроматичних компонент, що являють собою додаткові кольори спектру (наприклад, помаранчевий і синій) і змішаних в пропорції, що викликає відчуття білого світла. У такому освітленні будь-які фарби (крім флуоресцентних) будуть виглядати або нейтральними кольорами (білим, сірим, чорним), або мають різну яскравість і насиченість відтінками однієї чи іншої монохроматичної компоненти («дальтонічна лампа») [4].

Кольори що доповнюють:

Червоний		із сірим, чорним, синім, жовтим, оранжевим, бежевим, коричневим, білим	
Жовтий		із сірим, коричневим, чорним, червоним, оранжевим, блакитним, синім, зеленим, фіолетовим	
Зелений		із сірим, жовтим, лимонним, салатовим, оранжевим, коричневим, чорним, кремовим	
Синій		із сірим, блакитним, бежевим, коричневим, жовтим, рожевим, золотистим	

Кольори контрастні:

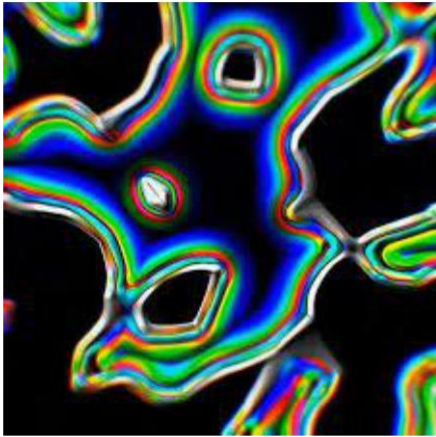
4. Застосування здобутих знань.

4.1 Розкажіть про найпоширеніші асоціації кольору.

4.1 Розкажіть про психологічні характеристики специфікації кольору і як вони впливають на сприйняття?

4.2 Створіть чотири формальні композиції на емоції:

- агресор;

- страх.

- романтик;

- елегантність;

5. Підведення підсумків уроку.

5.1 Оцінювання знань учнів на уроці.

5.2 Повідомлення домашнього завдання: конспектування.

Викладач: Вікторія Лозниця

План уроку № 3

Тема уроку: Графіка. Контраст.

Мета : поглибити знання здобувачів освіти про кольорознавства

Тип уроку : комбінований урок.

Методи проведення: словесний, наочний, практичний.

Матеріальне забезпечення: підручник, комп'ютер, папір, олівець, фарби, пензлі.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

1.1 Перевірка наявності учнів;

1.2 Перевірка готовності учнів до уроку;

1.3 Оголошення теми та мети уроку.

1.4 Пояснення вчителя з елементами конспектування.

2. Актуалізація опорних знань

учнів. 2.1 Види графіки.

2.2 Використання кольору в графіці.

3. Формування знань учнів.

3.1 Пояснення вчителя.

У графіці є можливість використовувати білий колір паперу, як частину задуманої композиції. Немає необхідності замальовувати кожен сантиметр полотна. Можна створити свого роду тандем, поєднуючи контраст чорного та білого. Де папір відіграє активну роль світла і кольору. Чим менше художник використає засобів і чим простіші вони будуть, тим кращою вийде картина.

Залежно від застосовуваного матеріалу в графіці розрізняють: а) літографію - малюнок виконується шляхом друку з каменю; б) металічну різцеву гравюру; гравірування різцем на металічних пластинах і друк відповідно з них;

в) офорт -роботу на металічних пластинах з застосуванням травлення кислотою;

г) ксилографію - це гравірування на дереві (дереворит);

д) ліногравюру - це гравірування на лінолеумі.

е) графогравія - зшкрябування гострим предметом паперу чи картону, залитих чорнилами (додаток Б).

Останній вид графіки є загально доступним та своєрідним за художньою мовою. Графогравія є перш за все є станковою композицією, а спосіб її створення не дозволяє створювати копії. Що ж до інших технік графіки, вони можуть виходити великим тиражем і зберігають всі якості зразка з якого робляться копії, без недоліків, що присутні для репродукцій та є значно доступнішими.

Ілюстрації та інші друковані форми виконані в графічних техніках можуть тиражуватися як з оригінальних авторських відбитків так і прямим друком з каменю чи лінолеуму. В цьому випадку весь наклад зберігає специфічні особливості і якості оригінальної гравюри.

Графіка поділяється за способом створення та призначенням на такі види: станкова, книжкова, плакатна, прикладна, архітектурна [14].

4. Застосування здобутих знань.

4.1 Пояснити які кольори є контрастними один до одного.

4.2 Перерахувати види графіки.

4.3 Виконати декоративну переробку міського пейзажу:

- стилізувати зображення;

- використати контрастні кольори для колористичного рішення.

5. Підведення підсумків уроку.

5.1 Оцінювання знань учнів на уроці.

5.2 Повідомлення домашнього завдання: доопрацювати.

Викладач: Вікторія Лозниця

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОФІЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Вікторія Лозниця
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

Київ

Науковий керівник: Карпенко В. А.,
старший викладач
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Навчання основам графічного мистецтва актуальна тема для вивчення молодими педагогами, завдяки простим та лаконічним засобам виразності, які пропонує графіка. Вивчення яких краще розглядати на прикладі створення формальної композиції на контрастних поєднаннях. Для глибокого та ґрунтовного вивчення доцільним буде розглядати дану тему у комплексі з іншими дисциплінами образотворчого мистецтва, такими як: кольорознавство, композиція та рисунок.

Ключові слова: графіка, основи графічного мистецтва, історія графіки, види графіки, навчальний процес, аудиторні уроки.

Вивчення теми «контраст» потребує комплексного підходу. Доцільним є розглядати дану тему у комплексі з темами стилізація по дисципліні композиція; графічних засобів та техніках з рисунку та графіки; темою контрастів у кольорознавстві та принципах побудови гармонійної врівноваженої картини з дисципліни композиція.

При вивченні теми «контрасти» в графічному мистецтві на уроках образотворчого мистецтва ми починаємо з принципів стилізації. На заняттях розповідається про особливості та способи перетворення об'єктів чи явищ у стилізовані об'єкти графічного мистецтва.

Процес роботи над задумом має наступні етапи:

1) Перший етап (початковий) – на цьому етапі виконуються нариси або етюди об'єкту чи явища, яке планують відтворити. На цьому етапі дуже важливо зосередитись виключно на більш характерних рисах зображуваного об'єкту. Потрібно відтворити лише ключові риси, відкидаючи все зайве.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2) Другий етап (пошуковий) – полягає у відтворенні образу по пам'яті. Користуючись своєю уявою потрібно створити на папері узагальнені риси та форми об'єкта, який відтворюємо. При переробці замальовок з натури у декоративні площинні композиції, часто застосовують графічні засоби або аплікацію.

3) Третій етап (ключовий, завершальний) – полягає у виборі найбільш вдало перетвореного об'єкта чи явища в завершене оригінальне полотно або об'єкт творчості (картина, артоб'єкт).

При роботі, обов'язково слід пам'ятати, що завдання, що ставляться перед художниками, які працюють в станковому мистецтві відрізняються від тих, які постають перед митцями, що працюють у сфері декоративного мистецтва [1].

Наприклад, в декоративному мистецтві, при передачі типових рис певного об'єкта, процес творчої роботи полягає в створенні узагальненого декоративного образу. В якому будуть присутні риси орнаментики та умовності.

А в станковому мистецтві при переробці, наприклад, пейзажу у декоративне зображення, від художника вимагається врахування оточуючого середовища. Він має вміти узагальнювати природні мотиви, зберігаючи плановість та закони фізики (враховувати джерело освітлення, закони перспективи та інше). При виконанні завдань потрібно орієнтуватись на врівноважену, ритмічну організацію елементів композиції та гармонію кольорових відношень.

При перетворенні предметів натюрморту в декоративні композиції, залежно від запланованого результату, художник може вільно змінювати розміри предметів, їх колір і тональні відношення.

А ось при декоративній переробці людини, є певні обмеження, зумовлені тим, що образ людини має залишатись впізнаваним. Тому узагальнення форми здійснюється до певних меж.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наступним етапом по вивченню даної теми ми вважаємо доцільним ознайомлення учнів з видами контрастів. Дається їм пояснення того, що в мистецтві існує досить багато видів контрасту. Кожен з них можна використати для активізації композиції. Основними видами контрасту є:

- контраст статичності та динаміки;
- контраст симетрії і асиметрії;
- кольоровий контраст;
- контраст величин (протиставлення розмірів);
- тональний контраст (протиставлення світлого і темного);
- контраст яскравості і блідості;
- контраст фактур і матеріалів.

Головною умовою контрасту є протиставлення двох протилежних характеристик чи станів об'єктів, які зображуються.

На даному етапі для закріплення знань вважаю доцільним додати в процес вивчення матеріалу кілька завдань, які полягають у самостійному виконання учнями невеликих ескізів з яскраво вираженими контрастами по кожному з видів контрасту.

Наприклад:

Завдання 1. Виконати доступними графічними засобами (маркерами) 7 композицій по кожному з видів контрастів.

- контраст статичності та динаміки – виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які перебуватимуть в першому випадку в статиці, а в іншому - в динаміці.

- контраст симетрії і асиметрії – виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які в першому випадку будуть розташовані симетрично відносно центру, а в іншому – асиметрично відносно центру.

- кольоровий контраст – виконати на форматі А6 зображення кількох комбінацій (не менше 4) контрастних один до одного кольорів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- контраст величин (протиставлення розмірів) – виконати зображення стилізованого натюрморту з 4 предметів де кожна з пар зображуваних предметів буде контрастною до іншої своїми розмірами.

- тональний контраст (протиставлення світлого і темного) – виконати формальну композицію в ахроматичній кольоровій гаммі з відтворенням тонального контрасту.

- контраст яскравості і блідості – виконати просту формальну композицію в 4 кольорах з відтворенням контрасту в насиченості кольору.

- контраст фактур і матеріалів – створити 2 прості композиції з використанням двох контрастних фактур в кожній з них.

Після закріплення ними основних понять по темі контраст, переходимо до більш детального вивчення різноманітних графічних технік. Аналізуємо кожен з них та переглядаємо зразки готових робіт у кожній з цих технік.

Ознайомивши учнів з усім матеріалом, який необхідний їм для виконання власної авторської роботи по темі «Контраст в графічному мистецтві». Учні приступають до пошукових ескізів стилізації міського пейзажу, підбору контрастної кольорової гами та виборі декоративних елементів для збагачення композиції їх картини. Для спрощення процесу виконання роботи над темою обрано кольорову графіку, як техніку для відтворення творчого задуму. З матеріалів обрано акварель та чорну туш.

Таким чином ми з'ясували, що завдяки комплексному підходу до вивчення графічних технік та видів контрастів та включення допоміжних тем з дисциплін: рисунок, композиція та кольорознавства, урок є ефективним у вивченні даної теми. Розроблений урок побудовано за методом дедукції легко засвоюється здобувачами освіти, дає максимально вичерпні данні за обраною темою. Що в свою чергу не викликає труднощів при виконанні практичного завдання. Також даний урок можна застосовувати при виконанні аналогічних завдань чи вивченні подібних тем, замінюючи тему практичної роботи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Якщо немає можливості вмістити весь об'єм вивчаємого матеріалу в один урок через часові обмеження в 45 хв, рекомендовано об'єднати матеріал в серію уроків, зберігаючи при цьому послідовність вивчення.

Для навчальних закладів, у яких в програмі не передбачено вивчення графічного мистецтва, як окремого предмету, але є такі предмети як кольорознавство, композиція, та рисунок, доцільним буде під корегувати хід вивчення матеріалу по темі графіка таким чином, аби на відповідних уроках вони йшли паралельно для комплексного підходу до вивчення основ графічного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. <https://knowledge.allbest.ru/culture/2c0b65635a3ac69b4c43a89521306c270.html#text>
2. <https://helpiks.org/7-1151.html>
3. https://www.koloristika.in.ua/t_knkt.php

ІНСТАГРАМ ЯК СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

*Анастасія Мірошніченко
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Шевнюк О. Л.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. У дослідженні здійснено аналіз освітнього потенціалу середовища соціальної мережі Інстаграм. Охарактеризовано його можливості для вчителів і учнів в аспекті поширення навчальної інформації у зручному і зрозумілому для сучасної молоді форматі. У ході дослідження було розроблено та апробовано два інстаграм-профілі теоретичного і практичного спрямування з образотворчого мистецтва, результати тестування яких сприяли виявленню найбільш вдалих і продуктивних онлайн технологій навчання.

Ключові слова: інстаграм, освітнє середовище, творчий розвиток дитини, методи креативності, навчання образотворчого мистецтва.

Пошукові ескізи

Рис 3.13.1. Перший пошуковий ескіз

Рис 3.13.2. Другий пошуковий ескіз

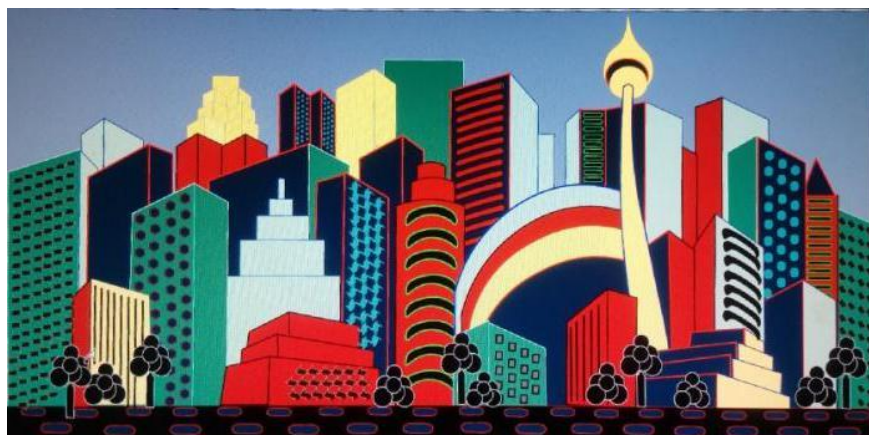

Рис 3.13.3. Третій пошуковий ескіз

Рис 3.13.4. Четвертий пошуковий ескіз

Рис 3.13.5. П'ятий пошуковий ескіз

Рис.3.13.6 Авторська дипломна робота